

PŘÍBĚHY

PŘÍBĚHY
ÚSPĚŠNÝCH PROJEKTŮ
EVROPSKÉHO SOCIÁLNÍHO FONDU V ČR
ZAMĚŘENÝCH NA PODPORU
A INTEGRACI ROMŮ

Poděkování za spolupráci při tvorbě této publikace patří všem, kteří se podíleli na její přípravě, odborných konzultacích, korekturách, připomínkách a finální úpravě, především pak všem realizátorům projektů za jejich ochotu a vstřícnost své příběhy vyprávět.

OBSAH

Úvod strana 9	ZNÁT NĚKOHO ZNAMENÁ ZNÁT JEHO PŘÍBĚH...
Příběh první strana 15	CZECHKID (FHS UK)
Příběh druhý strana 23	KLÍČ KE ZMĚNĚ (o.s. Vzájemné soužití)
Příběh třetí strana 31	KOMUNITNÍ PRÁCE V DOBRÉ VODĚ A OKOLÍ NA TOUŽIMSKU (o.s. Český západ)
Příběh čtvrtý strana 39	PODPORA ZAMĚSTNANOSTI A VZDĚLANOSTI ROMŮ V NOVÉM BYDŽOVĚ (Město Nový Bydžov)
Příběh pátý strana 47	POLIS – PROJEKT KOMPLEXNÍHO SOCIÁLNÍHO PORADENSTVÍ A SLUŽEB PRO MĚSTA V ČESKÉ REPUBLICE (Člověk v tísni, o.p.s.)
Příběh šestý strana 57	POSÍLENÍ KAPACITY LIBERECKÉHO ROMSKÉHO SDRUŽENÍ (Liberecké romské sdružení)
Příběh sedmý strana 65	PŘÍLEŽITOST (o.s. Ponton)
Příběh osmý strana 73	ROZLETY – PODPORA ROMSKÝCH DĚTÍ, SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNÝCH DĚTÍ A DĚTÍ CIZINCŮ (Nová škola)
Příběh devátý strana 81	SYSTÉM MENTORINGU V TRESTNÍ JUSTICI (Sdružení pro probaci a mediaci v justici)
Příběh desátý strana 89	SYSTÉM PRO ÚSPĚŠNÉ UPLATNĚNÍ ROMŮ NA TRHU PRÁCE (IQ Roma servis, o.s.)
Příběh jedenáctý strana 97	VYTVORENÍ A OVĚŘENÍ ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO DĚTI ZE SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNĚNÉHO PROSTŘEDÍ V ROMSKÉ LOKALITĚ PŘEDLICE (Základní škola Ústí nad Labem - Předlice)
Závěr strana 105	ÚSKALÍ A PŘEKÁŽKY ÚSPĚŠNÉ REALIZACE PROJEKTŮ ZAMĚŘENÝCH NA INTEGRACI ROMŮ V ČR
Summary strana 113	SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY

Úvod

ZNÁT NĚKOHO ZNAMENÁ ZNÁT JEHO PŘÍBĚH...

„Úspěšné příběhy“, „success stories“ neboli „good practice“, „les histoires de succès“, sousloví, která slyšíme stále častěji a setkáváme se s nimi v kontextu různých témat a situací. Tendence zobrazovat a poukazovat na to, co je problematické, co nefunguje, umísťovat příběhy neúspěchu na černé listiny, informovat o nich v médiích, jsou snad konečně na ústupu. Stále častěji přistupujeme k vyprávění takových příběhů, které ukazují, co se podařilo, kde a jakým způsobem bylo dosaženo cíle a úspěchu. Jedině tak můžeme podnitit iniciativu a inspirovat ostatní možné aktéry, kteří mohou být nositelem změny. Změny přístupu, která v dlouhodobé perspektivě přinese postupné začlenění sociálně vyloučených Romů do společnosti a umožní jim plnohodnotný život. Ať již hovoříme o přístupu ke kvalitnímu vzdělání, na trh práce či k ostatním službám a možnostem, které jsou pro majoritní společnost samozřejmostí.

Každý správný příběh musí splňovat určité parametry, bez nichž by nebyl příběhem. Předně musí mít své hrdiny, sledovat určitou myšlenku a dějovou linii, musí umět zaujmout a měl by v sobě nést i poučení pro své čtenáře, posluchače či svědky. Příběhy, které Vám chceme představit v této knížce, nejsou pohádkou ani sci-fi, většinou nemají ani kriminální zápletku či nádech tajemna ... Někdy v sobě možná spojují od každého trochu, vždy jsou však velkým dobrodružstvím. Naše příběhy vypráví o konkrétních lidech, o jednotlivcích z různých stran socio-kulturní reality, z níž do jejich dějů vstupují.

Pozadí těchto příběhů má svou dlouhou historii. Jejich obsah pocho-pitelně nevznikl s možností využívat zdroje Evropského sociálního fondu (ESF). Díky jeho prostředkům je však možné pozitivně ovliv-ňovat jejich rozvoj a růst, vyprávět je a předávat dál. Vstupují do nich také nové postavy, situace, možná rozuzlení a cesty, kterými tyto příběhy – které jsou spíše dílčími kapitolami či epizodami jaké-hosi komplexnějšího celku – přispívají ke kýžené změně.

Co napsat na úvod více?

Nechme příběhy promluvit samy za sebe...

Zdeňka Vaňurová

Editorka publikace. Zabývá se oblastí sociální integrace a rovných příležitostí a je koordinátorkou pro záležitosti romských komunit v rámci Evropského sociálního fondu, na Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR – odbor řízení pomoci z ESF.

Příběh první

CZECHKID

REALIZÁTOR: Univerzita Karlova v Praze, Fakulta humanitních studií,
Katedra studií občanské společnosti

PROGRAM ESF: OP RLZ

VÝŠE PODPORY: 2.397.000,- Kč

DOBA REALIZACE: 1. 1. 2005 – 31. 12. 2007

MÍSTO REALIZACE: Středočeský kraj

KONTAKTNÍ OSOBA: koordinátor: Ing. Marie Dohnalová; metodik Mgr. Dana Moree

ADRESA: U Kříže 10, Praha 5; areál Hůrka 2075, Praha 13, 158 00

KONTAKTY: marie.dohnalova@fhs.cuni.cz
www.czechkid.cz; <http://www.fhs.cuni.cz/kos/>

Atlas

Příběh první

VÝCHODISKA A HISTORIE PROJEKTU

Na základě nového školského zákona se multikulturální výchova od školního roku 2007/2008 stává průřezovým vzdělávacím tématem, které bude procházet napříč více předměty vyučovanými na základních a středních školách. Multikulturální výchova je termínem označujícím koncept vzdělávání pro život v multikulturální společnosti. Podstatou této metody vzdělávání je naučit se zacházet s odlišnostmi. Autoři vycházejí z předpokladu, že v dnešním světě je setkávání lidí z různých kulturních prostředí běžné. Multikulturální výchova učí děti se s tímto faktem vypořádat. Původní koncepce internetových stránek zabývajících se identitou a kulturami rozdily s využitím příběhů byla vytvořena britským profesorem Chrisem Gainem na Univerzitě v Chichesteru a jmenovala se Britkid. Česká verze tohoto projektu „Czechkid“ pak vznikala na základě široké spolupráce mezi studenty a zaměstnanci Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze, Katedry studií občanské společnosti a odborníků z akademického světa i neziskového sektoru¹.

POPIS PROJEKTU

Projekt Czechkid má tři části: na webových stránkách Katedry studií občanské společnosti FHS UK² jsou umístěny zvukové nahrávky (rozhovory, diskuse, úvahy na toto téma), odborné texty pro pedagogy a v neposlední řadě odkaz na stránku projektu www.czechkid.cz. Ta je dostupná v českém i anglickém jazyce a má dvě části. Jedna slouží pedagogům jako východisko k multikulturální výchově. Druhá část je určena přímo pro žáky druhého stupně ZŠ. Děti zde najdou vizualizaci deseti postavíček, s jejichž životními příběhy se setkávají v nejrůznějších prostředích (např. v čajovně, v ki-

ně, na hřišti atd.). Projekt tak nabízí moderní interaktivní metodickou pomůcku využitelnou při výuce různých předmětů.

Czechkid je především komplexním nástrojem pro zavádění multikulturální výchovy do škol. Jednou z nezbytných podmínek pro pozitivní výsledky multikulturální výchovy je reflektovaná sociální zkušenost žáka. Multikulturální kontakt je záležitost veskrze praktická. Dochází k setkání jednotlivců z různých kulturních prostředí, kteří k sobě mohou mít zpočátku nejrůznější ambivalentní pocity. Mohou být na sebe zvědaví, mohou se zpočátku odmiat, nemusí si rozumět. V rámci multikulturální výchovy by se o sobě měli něco dozvědět, učit se spolu komunikovat.³

K tomu jsou potřeba tři základní věci. Zkušenost se setkáváním s lidmi z různých kultur, reflexe těchto setkání a sebereflexe v multikulturálním prostředí. Kultura je v projektu chápána zároveň ve vztahu k sociálnímu prostředí, ve kterém postavíčky z webové stránky žijí. Právě reflexi setkávání a sebereflexi v multikulturálním prostředí se projekt Czechkid snaží návštěvníkovi zprostředkovávat. Ať již máme multikulturální zkušenosti nebo ne, můžeme spolu s postavami reflektovat jejich životní situace, můžeme se spolu s nimi zamýšlet nad těmi vlastními. Kromě toho se o konkrétních postavách můžeme něco nového dozvědět.

Czechkid by nevznikl bez finanční podpory Evropského sociálního fondu a bez finanční a organizační pomoci Britské rady. Dana Moree, editorka a vedoucí realizačního týmu, průběh přípravy projektu hodnotí slovy: „*Pro mě představuje projekt Czechkid osmiletý vývoj. Když jsem začínala pracovat na konceptu multikulturální výchovy v Čechách, vůbec jsem nevěděla, že něco takového existuje, nebyla ani žádná publikace v češtině. Přístup k multikulturální výchově jsem se nau-*

¹ www.czechkid.cz

² www.fhs.cuni.cz/kos - evropské projekty

³ www.czechkid.cz

čila v Německu. V Holandsku jsem pak začala pracovat na své disertační práci. Když pak ministerstvo školství přišlo s tím, že multikulturní program bude zařazen do školské reformy, udělala jsem si v rámci disertace výzkum mezi učiteli. Objevila se v něm velká nejednoznačnost ohledně terminologie, co to vlastně multikulturní výchova je. Učitelům v České republice vlastně nikdo ani neřekl, jak mají multikulturní výchovu dělat. Byla velká poptávka po podkladech a materiálech, se kterými by se učitelům dobře pracovalo v 45 vyučovacích minutách. Rozhodla jsem se hledat inspiraci v zahraničí a ve Velké Británii jsem se setkala s projektem Britkid. Vrátila jsem se do Čech a začala pracovat na obdobném projektu. Tak vznikl Czechkid.“

Jakou pozici má v České republice multikulturní výchova podle Dany Moree? „Multikulturní výchova je koncept, který se na západě vyvíjí přibližně čtyřicet let. My, v Čechách, se jím zabýváme posledních šest až sedm let. Na západě se debata pozvolna vyvíjela tak, jak se měnila společenská situace. Koncept se tedy nedá jednoduše překloupat ze západu k nám, tady je jiný kontext i jiná témata. Metody spojené s multikulturní výchovou na západě vyžadují, aby lidé věci pojmenovávali, otevírali diskuze atd. To v Čechách úplně možné není. Hledala jsem tedy metody, které by dosahovaly podobných cílů, ale měkkými prostředky. Jedna z variant, které přicházely v úvahu, byly příběhy, protože příběh nás nekonfrontuje přímo, ale je to jakýsi mediátor, přes který určitě věci mohou sdělit a předat... Dalo by se říci, že multikulturní výchova má dva proudy. Jeden tvrdí, že všichni, Češi, Němci, Romové, Rusové, mají nějaké soubory vlastností, a můžeme tedy předpokládat, že se u nich s touto vlastností potkáme. Tento koncept byl populární v 80. letech. Druhý model říká, že žijeme v globalizovaném světě plném nejrůznějších vlivů. Jedince ovlivňuje množství věcí: pohlaví, práce, náboženství, etnická příslušnost, dokonce i hudba, kterou poslouchá. Musíme se naučit žít s tímto množstvím identit v nás samotných a také se musíme naučit žít s kulturními rozdíly, na které narážíme.“

Na stránkách www.czechkid.cz naleznete příběhy deseti virtuálních dětí. Je mezi nimi Jami, azylant z Iráku, Olga z Ukrajiny, jejíž rodiče u nás získali trvalý pobyt, nebo Andrea a Daniel, kteří mají romské kořeny. Jazykem blízkým dnešním teenagerům si vyprávějí o svých rodinách, náboženstvích, koníčcích a kamarádech, o tom, jak je to „u nich“. Mluví se o životě v různém kulturním prostředí, o odlišných hodnotových systémech a životních zkušenostech. Žáci a studenti zde naleznou úkoly, otázky a kvízy. Na stejnojmenném internetovém portálu se může návštěvník seznámit s osudy virtuálních, ale přesto velmi autentických mladých lidí, kteří buď mají rodiče odjinud anebo se v cizí zemi narodili. Vysoce informativní text je napsán poutavou formou.

Postavy, které Czechkid přináší, jsou běžní mladí lidé, kteří se potýkají s různými životními situacemi, které vycházejí z příběhů nejrůznějších reálných osob a situací. Postavy z Czechkid nereprezentují žádné konkrétní etnické či národnostní skupiny, ani žádného reálně existujícího jedince, a to zcela záměrně. Nelze totiž vytvořit postavu obecného Čecha, přistěhovalce nebo kohokoli jiného. Czechkid se především snaží zprostředkovat zkušenosti jedinečných osob, které pochází z natolik odlišných prostředí, že si nemusejí vzájemně rozumět, protože mají jiné pojetí času, tradice, nebo i proto, že mají jiný bytový statut v České republice. Postavy z Czechkid mají nejen svůj příběh, ale také své životní zkušenosti, které diskutují s ostatními. Tato výměna názorů, zkušeností a vyprávění je zpracována formou dialogů.⁴

Projekt Czechkid pilotně běží na 15 českých školách od podzimu 2006. Množství škol se do projektu později přihlásilo samo. Rozpočet sice neumožňoval jejich zařazení do pilotní fáze projektu, našly se nicméně alternativní zdroje, které těmto školám jejich zapojení

⁴ www.czechkid.cz

Příběh první

do projektu umožnily. Na dalších jedenácti školách uspořádal projektový tým jednoduchou ukázkou, kde se učitelé seznámili s jeho podstatou a cíly Czechkid a naučili se jak s ním pracovat.

Dana Moree o reakcích českých učitelů říká: „Czechkid nepřesvědčí ty, kteří jsou přesvědčeni o tom, že multikulturní výchovu, cizince a jiné kultury nechtějí. Naopak nadšení jsou z toho ti kantorři, kteří vlastně vždycky k multikulturní výchově inklinovali. Vezmou si z toho to, co už tak trochu znají. Nejzajímavější je to pak s nepřesvědčenými kantory. Chodili na naše kurzy a nejdříve tomu nevěřili, pak se odhodlali k tomu, že to zkusí, a teď od nich máme nadšené ohlasy, že to funguje.“

Webové stránky projektu mají tři základní roviny. Kromě profilů všech deseti postavíček tam naleznete také dialogy, které postavy mezi sebou vedou. Dialogy jsou provázané s informačními, metodickými texty a odkazy na související odborná témata pro učitele. Učitelé si zde mohou najít řadu rozpracovaných témat, které pak mohou při hodinách rozebírat s žáky. Jedná se o témata jako je například bilingvismus, diskriminace, globalizace, interkulturní komunikace, náboženství anebo homosexualita.

Na otázku, pro jaké učitele je Czechkid vhodný, Dana Moree odpovídá: „Z dosavadních zkušeností víme, že Czechkid rádi využívají učitelé cizích jazyků, občanské výchovy, dějepísáři, zeměpisáři, češtináři a podobně. Funguje to i tak, že děti si na stránkách surfují ve volném čase, jsou jim sympatické postavičky a koukají na jejich dialogy atd. Pokud se stránky nějaký učitel rozhodne používat, doporučujeme mu vybrat si vždy jedno téma. Většinou to funguje tak, že na začátku hodiny začnou s dialogem, a děti rozpoutají diskusi, v závěru které se dostanou i ke shrnutí. Je to vhodné hlavně pro ty učitele, kteří se nebojí diskutovat, pracovat ve skupinkách. Učitelé, kteří nemají rádi diskuse, hledají

jiná řešení. Měli jsme tu i učitelku, která dětem z toho zadávala referáty. Navíc v podkladech pro učitele jsou i skutečné příběhy a příklady a učitelé jimi doplňují svůj výklad. Je to vlastně dělané pro všechny typy učitelů.“

V jakých situacích se multikulturní výchova prakticky uplatňuje? „Zdá se, že tam, kde děti mají nějakou konkrétní zkušenost, například se spolužákem s jinou mateřštinou, je méně předsudků. A naopak, předsudků a stereotypů je více tam, kde přímou zkušenost nemají. Proto jsme také pracovali s příběhy, protože v Čechách opravdu 80% lidí nemá zkušenost s někým, kdo je hodně odlišný. Zde má cenu konfrontovat ty, kteří se s odlišností ještě nesetkali. Navíc se stává, že i ve třídách, kde mají děti tuto zkušenost, o její existenci vlastně ani nevědí, protože děti cizinců se většinou dobře naučí jazyk a tak některým jejich spolužákům ani nedojde, že je to někdo odlišný.“

Jaké jsou plány do budoucna? Kam se bude Czechkid vyvíjet? „Byla bych ráda, kdyby se celá internetová stránka rozpochybovala a ozvučila. Navíc některá témata tam ještě chybí, například náboženská zkušenost, to je velké téma. Bude se to tedy rozvíjet tématicky i kvalitativně. Dále máme požadavky, aby vzniklo něco podobného pro menší a větší děti. Mám spoustu nápadů, ale je to hlavně otázka peněz,“ doplňuje Dana Moree.

Příběh druhý

KLÍČ KE ZMĚNĚ

REALIZÁTOR: Občanské sdružení VZÁJEMNÉ SOUŽITÍ
PODPORA: OP RLZ
VÝŠE PODPORY: 13.699.302,- Kč
DOBA REALIZACE: duben 2006 – březen 2008
MÍSTO REALIZACE: Ostrava, Brno
KONTAKTNÍ OSOBA: Mgr. Sri Kumar Vishwanathan, Mgr. Lucie Mastná
ADRESA: 30. dubna 3, 702 00 Ostrava
KONTAKTY: tel.: 777 760 191; 777 760 192
vzajemne.souziti@tiscali.cz, www.vzajemnesouziti.cz

Příběh druhý

O SDRUŽENÍ

Občanské sdružení Vzájemně soužití je nestátní nezisková organizace, která působí v Ostravě od roku 1997. Činnost sdružení se soustřeďuje především na oblast poskytování sociálně právního poradenství, terénní sociální práce, vzdělávání a volnočasových aktivit dětí a mládeže, komunitní práce, lidských práv. Mezi hlavní cíle sdružení patří aktivizace místního obyvatelstva, jejich participace na veřejném dění, zvyšování informovanosti občanů, pomoc při prosazování práv a jejich oprávněných zájmů. Cílovou skupinou, pro kterou jsou aktivity sdružení určeny, jsou především místní Romové, kteří žijí v sociálně vyloučených lokalitách.

VÝCHODISKA A CÍLE PROJEKTU

Projekt Klíč ke změně navazuje na osmiletou tradici občanského sdružení Vzájemně soužití v sociálně vyloučených romských komunitách Ostravy a okolí, na terénní programy a komunitní práci prováděnou v těchto lokalitách a na podněty získávané průběžně od jejich obyvatel. Hlavním nástrojem projektu je poskytování služeb přímo v lokalitách obydlých sociálně vyloučenými Romy. Sociální služby poskytuje profesionální tým složený z příslušníků majority i minority, který se snaží o zmiřňování bariér v oblasti sociální, kulturní, vzdělanostní, komunikační a ekonomické.

Sdružení chce prostřednictvím projektu především zlepšovat kvalitu života obyvatel ohrožených sociální exkluzí prostřednictvím poskytování komplexu vzájemně navazujících sociálních služeb. Mezi tyto služby patří sociální poradenství, terénní programy, realizace pilotního programu romské policejní asistence v sociálně vyloučených komunitách v Ostravě a jeho rozšíření do města Brna.

Projekt je z velké části postavený na aktivizaci potenciálu romské komunity. Pomáhá překonávat problémy, jakými jsou například nerovný přístup ke vzdělání, k informacím o právech a možnostech jednotlivců, k bydlení, k zaměstnání, k sociální ochraně a zdravotní péči. Sdružení vnímá určitou nemožnost těchto skupin zcela naplňovat a realizovat svoje individuální potřeby. Jako zásadní problémy uvnitř cílové komunity vidí nevyhovující bytové a životní podmínky, narůstající počet obětí lichvy a jiných trestných činů páchaných na a v romské komunitě, nezaměstnanost a vzájemně soužití romské minority s majoritou. Na realizaci projektu se podílí 27 pracovníků.

POLICEJNÍ ASISTENCE

Občanské sdružení Vzájemně soužití se programem policejní asistence zabývá od roku 2003. Impulsem pro jeho spuštění byla stále se zhoršující problematika lichvy v romské komunitě. Sociálně ohrožené skupiny obyvatel v okrajových čtvrtích města Ostravy se v krizové životní situaci a ve značné finanční nouzi začaly obracet na místní lichváře, od nichž si půjčovaly peníze, většinou na 100% úrok. Jejich zadluženost a závislost na lichvářích rok od roku stoupala. Občanské sdružení Vzájemně soužití nabídlo lidem, kteří uvízli v koloběhu lichvy, pomoc při řešení problému. Při realizaci pilotního projektu bylo původním posláním policejních asistentů pomáhat klientům v boji proti lichvě, postupně se ale na ně klienti začali obracet také s problémy, které již s lichvou nesouvisely, a tak vznikla myšlenka komplexnější služby policejní asistence.

Při poskytování této služby jde také o odbourávání předsudků jak ze strany romské minority, tak příslušníků Policie ČR, a o získávání vzájemné důvěry. V rámci projektu se povedlo navázat úzkou spolupráci s Policií ČR Ostrava.

Policejní asistenti se rekrutují přímo z romské komunity (podmínkou je čistý trestní rejstřík), z čehož plyne výhoda jejich dobré orientace v daném prostředí. Policejní asistenci ve městě Ostrava vykonává pět pracovníků - čtyři policejní asistenti a asistentky a koordinátorka policejní asistence. Policejní asistenti a asistentky pravidelně navštěvují s příslušníky Policie ČR vytípané lokality, provádějí tzv. depistáž, poskytují základní poradenství a v případě potřeby přesměřují klienta na kontaktní místo poskytující potřebnou službu. Policejní asistenti také zprostředkovávají výslech svědků, podání trestních oznámení a jsou klientům morální i psychologickou oporou. Jejich mobilní telefonní čísla slouží obyvatelům problematických lokalit jako linka důvěry. Je třeba zdůraznit, že policejní asistenti nejsou zaměstnanci policie, tedy nemají její kompetence ani nedisponují jejím vybavením (uniformy, zbraně apod.).

Alexander Stambolidis, vedoucí pro spolupráci s národnostními menšinami Policejního ředitelství města Ostrava, říká o spolupráci na projektu policejní asistence: „Projekt policejní asistence vznikl z iniciativy *Vzájemného soužití*. Sdružení v komunitě vnímalo lichvu jako velký problém a jakýsi předobraz dnešní policejní asistence měl pomoci tento problém řešit. Model policejní asistence přišel do České republiky z Francie, kde policejní asistenti působí většinou v muslimských komunitách. V Ostravě je přibližně 40 tisíc Romů. I přesto, že přesná čísla k dispozici nejsou, odhaduje se, že je zde nejvyšší počet Romů v republice. Podstata policejní asistence byla hlavně v navázání komunikace s komunitou. Nebylo to jednoduché, protože i samotní asistenti museli nejdříve získat uvnitř své komunity důvěru. Ze začátku se mohli setkávat s podezřením a opatrností ze strany klientů. V Ostravě máme v rámci městského ředitelství jedenáct obvodních oddělení a aktivity policejních asistentů se snažíme směřovat zejména do čtyř klíčových oblastí. Dnes už znají romské policejní asistenty všichni ostravští policisté, protože prošli

multikulturním školením, kde se řešila i “romská otázka”. Na každém obvodním oddělení je několik policistů, kteří se zabývají touto problematikou a mají na starosti komunikaci s policejními asistenty, kteří tam pravidelně docházejí. Navzájem se informují a společně řeší problémy. Po ostravském vzoru vznikla policejní asistence také v Chebu, Ústí nad Labem, Plzni a Brně, takže je jasné, že je to dobrá myšlenka.“

Jak sami policisté vnímají romské policejní asistenty a v čem je jejich největší přínos? „Nemohu tvrdit, že by se v našich řadách vůbec neobjevoval rasismus. Nicméně jestli se přímo u nějakého policisty setkáme s jeho otevřeným projevem, snažíme se s ním hned rozloučit, protože rasismus tolerovat nemůžeme. Policie jako taková sama nemůže zřídít funkci policejní asistence, ze zákona to zatím není možné, proto jsme v této oblasti odkázáni na součinnost neziskových organizací. Policejní asistence je z mého pohledu hlavně o prevenci. Nechceme, aby asistenti působili jako nějakí naši konfidenti nebo donašeči. Policejní asistence směřujeme jako službu občanovi, který to sám chce. Čili pokud je někdo obětí trestného činu a chce s tím něco dělat, může oslovit policejního asistenta, který ho nasměruje, poradí mu a společně mohou začít problém řešit. V rámci naší spolupráce se pravidelně scházíme při tzv. buňkách, kde jsou přítomni policejní asistenti, terénní sociální pracovníci, pracovníci sociálního odboru, i policisté a řeší se konkrétní problémy.“

O tom, jak policejní asistenti pomáhají policistům odhalovat problémy skryté v sociálně vyloučených lokalitách, vypovídá Alexander Stambolidis: „Například dnes je velmi aktuální problém úvěrových podvodů. Poté, co jsme se o tom dozvěděli, začali dělat policejní asistenti v komunitě prevenci, vysvětlovali lidem, jaké jsou důsledky a úskalí těchto podvodů. Není to tak dávno, kdy začali vietnamští muži oslovovat mladé těhotné Romky přímo v porodnici a za úplatu jim nabízeli přiznání otcovství. Souvisí to se vstupem České republiky do Schengenského

Příběh druhý

prostoru, ti muži si otcovstvím chtěli zajistit občanství a trvalý pobyt. Postižené ženy tak přišly o sociální dávky a dotyčného Vietnamce už většinou nikdy neviděly. Bez policejní asistence by nám odhalení tohoto problému trvalo asi mnohem déle a postižených dívek a žen mohlo být tím pádem mnohem víc.“

Policejní asistenti mají v Ostravě rozdělené oblasti, ve kterých působí. Pravidelně třikrát týdně navštěvují s příslušníky Policie ČR předem vytípané lokality, kde provádějí depistáž. Při jedné takovéto pochůzce hodnotil policista spolupráci s romským policejním asistentem (policista si nepřál být jmenován): „*Nebýt romských policejních asistentů, tak bychom se o některých problémech někdy ani nedozvěděli. Takto se dostaneme lépe do komunity a můžeme lépe dělat svoji práci. Třeba teď jsou velkým problémem černé skládky. Máme svoje okrsky, kde musíme provádět pravidelné pochůzky, které s námi většinou v romské lokalitě absolvuje i policejní asistent.“*

Martin Blaško působí ve sdružení jako policejní asistent od srpna 2006. O své práci říká: „*Klienti mě často kontaktují, aby se poradili. Někdy se komunikace s policií bojí, nechtějí policistům ani nadiktovat svoje jméno, když něco ohlašují. Můj mobilní telefon musí být zapnutý 24 hodin denně. Dost často funguji jako taková „vrba“ a linka důvěry. Klienti se asi nejčastěji setkávají s projevy rasismu, které začínají čím dál tím více řešit. Například jedna paní chtěla jít do kavárny a číšnice jí tam nepustila, vyhnala ji ven. Ve spolupráci se mnou jsme to oznámili na policii. S městským policistou v civilu jsme tam potom ještě jednou zašli a ta samá číšnice opět nechtěla do podniku Romy vpustit. Když naši klienti vědí, že se jejich problém může vyřešit nebo že takovýto projev rasismu může být potrestán, určitě jim to zvyšuje sebevědomí a přidává trochu lidské důstojnosti.“*

SOCIÁLNÍ SLUŽBY

Na oblast poskytování sociálních služeb, sociálně právního poradenství a terénních programů pro marginalizované skupiny obyvatel a sociálně vyloučené komunity se ve Vzájemném soužití soustřeďuje organizační jednotka „Helpale“. Tu tvoří tým sociálních pracovníků, terénních asistentů a právníka. Posláním Helpale je zajištění a poskytování kvalifikovaných výše popsaných sociálních služeb, které vedou k rovnoprávnému postavení Romů ve společnosti.

Jak vypadá běžný pracovní den terénní asistentky ve Vzájemném soužití, popisuje Jolana Šmarhovyčová: „*Ráno jdu nejdříve do poradny, vyřídit nezbytnou administrativu. Pak vyrážím do komunitního centra, kam za námi chodí klienti. Někdy klienty doprovázím na úřad, nebo jim pomáhám něco vyřídit. Dnes již nás znají i úřednice, které nás často kontaktují, aby se s námi poradily, nebo když nemohou nějakého člověka sehnat. Jedna klientka mě dokonce požádala, jestli bych jí nedoprovodila, když potřebovala zavést dceru do léčebny. Každý terénní pracovník má ve Vzájemném soužití na starosti tak 80 kontaktů za měsíc, z čehož stálých klientů je tak maximálně polovina. Při této práci se musíme těšit i z maličkostí, naše úspěchy nebývají nijak maximální, kolikrát se těším už jenom z toho, když seženu někomu ubytovnu, když ten člověk nemusí zůstat na ulici. Nebo když se mi povede někomu domluvit splátkový kalendář. Vypadá to jako malé věci, ale pro ty konkrétní lidi to znamená hodně.“*

Příběh třetí

KOMUNITNÍ PRÁCE V DOBRÉ VODĚ A OKOLÍ NA TOUŽIMSKU

REALIZÁTOR: ČESKÝ ZÁPAD o.s.
PROGRAM ESF: SROP
VÝŠE PODPORY: 4.329.281,- Kč
DOBA REALIZACE: 1. 9. 2006 – 30. 6. 2008
MÍSTO REALIZACE: Dobrá Voda u Toužimi, Karlovarský kraj
KONTAKTNÍ OSOBA: Mgr. Jana Kosová
ADRESA: Dobrá Voda 8, 364 01 Toužim
KONTAKTY: tel.: 353 391 132; mobil: 602 663 585
e-mail: info@cesky-zapad.cz, www.cesky-zapad.cz

Příběh třetí

HISTORIE KOMUNITNÍ PRÁCE V DOBRÉ VODĚ

S pomocí Romům v obci Dobrá Voda začali bratři z Klášteřa trapistů v létě roku 2000. Základní myšlenkou pomoci byla podpora integrace této komunity do společnosti, a to zejména prostřednictvím poskytování pracovních příležitostí. Při rekonstrukci Klášteřa tehdy bylo zaměstnáno dvanáct romských obyvatel z obce Dobrá Voda a nejbližšího okolí. S nárůstem počtu zaměstnávaných osob a hlubším vhlédem do problematiky místních Romů vyvstala potřeba komplexnější formy pomoci. Bylo nutné stále se rozšiřující aktivity zaměřené na romskou komunitu oddělit od vlastního chodu Klášteřa trapistů a založit samostatnou organizaci nadále Klášteřem trapistů podporovanou. Koncem roku 2001 tak vzniklo občanské sdružení Český západ.

Posláním občanského sdružení Český západ je budovat občanskou společnost na území Toužimsko. Občanská společnost je, podle pojetí členů sdružení taková společnost, ve které nedochází k sociálnímu vyloučení, k projevům xenofobie ani k rasové nesnášenlivosti, a kterou charakterizuje zájem občanů na řešení věcí veřejných. Český západ chce vytvářet podmínky pro všestranný rozvoj obyvatel Dobré Vody. Svého poslání dosahuje prostřednictvím poskytování sociálních služeb a to zejména poskytováním sociálně aktivizačních služeb pro rodiny s dětmi a také prostřednictvím terénních sociálních programů.⁵

SITUACE V LOKALITĚ

V obci Dobrá Voda, která je správní součástí města Toužim v Karlovarském kraji, trvale žije asi 90 obyvatel, z toho se zhruba 80 obyvatel hlásí k romské národnosti. Tato oblast byla po druhé světové

válce uměle osídlena novými osadníky pocházejícími především z území dnešního východního Slovenska. Celá romská komunita obývá jeden panelový dům, který je tvořen čtrnácti malometrážními byty. Za povšimnutí stojí, že některé z těchto bytů jsou obývány i třemi generacemi nájemníků. Sídlo sdružení se nalézá v těsné blízkosti panelového domu obývaného Romy. Zhruba polovinu místní komunity tvoří děti a mládež, které navštěvují mateřskou školkou, základní školu nebo základní školu praktickou v Toužimi.

BLÍŽE O PROJEKTU

Od září 2006 do června 2008 realizuje občanské sdružení Český západ v této lokalitě projekt podpořený z ESF s názvem Komunitní práce v Dobré Vodě a okolí na Toužimsku. Smyslem projektu je vyvolat a podporovat sociální změny v rámci místního společenství. Pracovníci působí přímo v lokalitě, mají tedy možnost být přímo v centru dění, kde vznikají či existují problémy spojené se sociálním vyloučením. Projekt se snaží zapojit do řešení problémů všechny, jichž se tyto problémy dotýkají. Rozšiřují se tak možnosti samotných obyvatel aktivně ovlivňovat svojí životní situaci.

VZDĚLÁVÁNÍ

Jedním z cílů projektu je vyrovnávání podmínek romských dětí z Dobré Vody směrem k jejich vrstevníkům z majoritní společnosti. Projekt se je snaží připravit na vstup do mateřské a základní školy. K tomuto účelu slouží v Dobré vodě tzv. „Školička“, která připravuje děti na vstup do školky. Zde si děti formou jednoduchých her a aktivit osvojují základní komunikační dovednosti a schopnosti. Na přípravě a realizaci programu Školičky se často podílí i samotní rodiče dětí.

⁵ www.cesky-zapad.cz

Jana Kosová, výkonná ředitelka sdružení Český západ, vysvětluje: „Snažíme se, aby rodiče své děti do školky v Toužimi dávali. Ve městě jsou dvě mateřské školy, které mají poměrně velkou kapacitu, takže tu netrpíme nedostatkem předškolních zařízení jako zbytek republiky. Domníváme se, že je velmi důležité, aby se děti z romské komunity měly možnost skamarádit s ostatními dětmi už před vstupem na základní školu. Rozšíří se tím jejich obzory a nebudou vyrůstat odtržené. Obtíže spojené s jejich přechodem do školy to ve finále může zmírnit a celé studium ulehčit.“

Sdružení se v rámci projektu snaží také podporovat setrvání dětí z Dobré Vody na základní škole tak, aby alespoň 70% z nich ve studiu pokračovalo a nebylo tedy přeřazeno do školy praktické. Opět se přitom úzce spolupracuje s rodiči těchto dětí i s příslušnými pedagogy. Jana Kosová k tomu podotýká: „Přeřazování romských dětí z normální základní školy do té praktické je ještě pořád velmi časté. Rodiče se tomu ani nijak nebrání, protože se domnívají, že to v praktické škole bude mít jejich dítě prostě lehčí. Často se setkáváme s argumentem typu: Diana tam také chodí a je jí tam dobře, tak tam bude dobře i její sestře... V poslední době se už ale i mezi Romy začíná objevovat názor, že vzdělání je důležité. Střední školu tu nemá nikdo, pouze malé procento dospělých má dodělané učiliště. To determinuje jejich pracovní možnosti. V roce 2006 se čtyři dospělí od nás přihlásili na střední školu. Jsou to střední školy sociálně právní, takže po absolvování budou moci pracovat jako terénní sociální pracovníci. Rodiče si také uvědomují, že svým dětem nemohou ve studiu pomoci, například s úkolem z matematiky, protože sami vzdělání nejsou. To ještě celou situaci ztěžuje.“

V Dobré vodě pravidelně probíhá intenzivní doučování dětí. Je tady i pestrá nabídka volnočasových aktivit. Pro starší děti je ve městě určený odpolední klub, který je založený na principu nízkoprahového centra. Děti si zde dělají úkoly, pracují na počítači nebo čtou.

Sdružení se v rámci projektu komunitní práce snaží prostřednictvím odpoledního klubu nabízet romským dětem z Dobré Vody každodenní bezpečný, inspirativní a edukativní prostor jako alternativu k bezcílnému potulování se po městě. Děti totiž po škole nemají do doby odjezdu autobusu z Toužimi domů, tedy přibližně od 12.30 do 15.00 hodin, co dělat. A do Dobré vody se jinak než autobusem nebo autem nedostanou. Sdružení se snaží všechny žáky zdejší základní i praktické školy motivovat ke studiu na středních školách s cílem, aby na střední školu nastoupilo minimálně 80% z nich. Následně je hodlají podporovat v průběhu studia středních škol tak, aby alespoň polovina z nich studium dokončila.

PODPORA ZAMĚSTNÁVÁNÍ

Z monitoringu vzdělávacích a sociálních potřeb komunity v Dobré vodě vyplynuly další aktivity projektu, které se snaží zvyšovat osobní kapitál romských dospělých obyvatel s důrazem na jejich profesní a osobnostní rozvoj.⁶ Sdružení pořádá nebo zprostředkovává vzdělávací a rekvalifikační kurzy, organizuje volnočasové aktivity pro všechny obyvatele, čímž usiluje o prevenci patologických jevů a o celkové zlepšení sociální situace místních obyvatel. Jana Kosová k tomu dodává: „Pro naše obyvatele organizujeme nejrůznější kurzy o orientaci v právních věcech, půjčkách a všech tématech, které jsou aktuálně potřeba. Stává se, že si třeba nějaké kurzy navrhnou lidé sami. Chceme je naučit lepší orientaci v životě. Aby například věděli, že než podepíšu nějakou smlouvu, tak by si ji měli přečíst, aby je pak její důsledky nepřekvapily.“

K základní myšlence pomoci místním Romům prostřednictvím zvýšení zaměstnatelnosti směřuje další významný cíl projektu: vytváření podmínek podporujících uplatnění cílové skupiny na pracovním trhu. Nezaměstnanost zdejší romské komunity byla před přicho-

⁶ www.cesky-zapad.cz

Příběh třetí

dem sdružení téměř 100 %, dnes činí méně než 50 %. Sdružení při vytváření pracovních míst spolupracuje s Úřadem práce Karlovy Vary a s dalšími subjekty. Tři lidé z komunity pracují přímo v projektovém týmu. „Zaměstnávání organizujeme s podporou úřadu práce. Náš asistent zaměstnávání, který je dřevorubec, doprovází skupinu pracujících do zaměstnání. Má svoje zkušenosti a bez jeho doprovodu by naši skupinu firma nezaměstnala. Pak zde máme i poradce pro zaměstnávání. Jeho úkolem je například osvěta v otázkách typu: co by měli lidé chtít od zaměstnavatele nebo jaká jsou jejich práva a povinnosti. Pomáhá zájemcům o zaměstnání připravit se na pracovní pohovor, napsat životopis, telefonicky reagovat na nabídku práce, učí je správně vystupovat. Je také v intenzivním kontaktu s úřadem práce. Naši klienti velmi dobře vnímají, že se jim prostřednictvím zaměstnání zvedla životní úroveň.“

Prostřednictvím vytváření podmínek pro efektivní fungování samosprávy v rámci romské komunity v Dobré Vodě usiluje sdružení o umožnění takové sociální změny, která postupně povede k funkčnímu soužití minority s majoritou. Snaží se, aby se obyvatelé plně zapojovali do občanského života a aby se stali součástí rozhodovacích procesů na komunální úrovni. Jana Kosová na závěr dodává: „Před několika měsíci schválilo zastupitelstvo města Toužim vznik tříčlenného osadního výboru v Dobré Vodě. Tři muži z výboru mohou podávat za Dobrou vodu návrhy a musí být přizváni ke všem projednáváním týkajícím se naší obce. Je to už dobrý krok směrem k občanské společnosti. Dva lidé od nás už dokonce v minulých volbách kandidovali do zastupitelstva a chtěli bychom, aby se v budoucnu tímto směrem prosadili. Starosta města nám vychází vstříc.“

Příběh čtvrtý

PODPORA ZAMĚSTNANOSTI A VZDĚLANOSTI ROMŮ V NOVÉM BYDŽOVĚ

REALIZÁTOR: MĚSTO NOVÝ BYDŽOV
PROGRAM ESF: SROP
VÝŠE PODPORY: 2.773.000,- Kč
DOBA REALIZACE: 1. 1. 2006 – 30. 6. 2007
MÍSTO REALIZACE: Nový Bydžov
KONTAKTNÍ OSOBA: Bc. Daniela Lusková
ADRESA: Masarykovo nám 1, 504 01 Nový Bydžov
KONTAKTY: luskova@novybydzov.cz
tel.: 495 703 931; mobil: 604 240 344

Příběh čtvrtý

POPIS PROJEKTU

Projekt podpory zaměstnanosti a vzdělanosti Romů v Novém Bydžově se realizoval 18 měsíců - od začátku roku 2006 do poloviny roku 2007. Jedná se o projekt sociální integrace, jehož cílem bylo získání pracovních návyků a dovedností skupiny novobydžovských Romů. Iniciátorem a administrátorem tohoto projektu bylo přímo město Nový Bydžov, což je v našich podmínkách výjimečné, neboť podobné projekty realizují většinou spíše neziskové organizace. Na projektu s městem dále spolupracovalo pět firem z Nového Bydžova a jeho okolí. Tyto firmy byly ochotné na patnáct měsíců zaměstnat dvanáct vybraných Romů a tím jim pomoci nabýt potřebné dovednosti. Padesát procent mzdových nákladů bylo hrazených přímo z projektu, zbylou část hradili zaměstnavatelé. Pracovníci z řad cílové skupiny projektu byli na pracovišti rozmístěni do různých pracovních skupin mezi ostatní zaměstnance, což se velice osvědčilo, neboť takový způsob zaměstnání účastníky projektu pozitivně stimuloval k pracovním výkonům a u kmenových zaměstnanců firem zase napomohl odbourání předsudků a stereotypů.⁷

Na jaře roku 2006 začaly probíhat pro vybrané účastníky novobydžovského projektu rekvalifikační kurzy na stavební, pěstitelské a kuchařské práce a v zimě roku 2007 potom kurz, ve kterém zájemci získali řidičské oprávnění skupiny T k řízení traktoru.

Autoři projektového záměru při jeho tvorbě předpokládali, že rekvalifikační kurzy dokončí přibližně sedm účastníků z dvanácti. Výsledky však předčily očekávání: rekvalifikační kurzy dokončilo všech dvanáct účastníků. Deset účastníků potom úspěšně ukončilo i zbylé plánované aktivity projektu, zkušební pracovní poměr na dobu určitou ve vybrané společnosti. Dva účastníci následně uzavře-

li s firmou, ve které po dobu realizace projektu pracovali, pracovní smlouvu na dobu neurčitou. Díky této péči uzavřeli další tři účastníci projektu pracovní smlouvu do 1 měsíce po ukončení projektu.

Intenzivní péči o ostatní účastníky projektu v oblasti trhu práce převzal terénní sociální pracovník města, který s nimi i po skončení projektu komunikuje a pomáhá jim v nalezení pracovního uplatnění.

Projekt byl zaměřen na konkrétní mechanismy v oblasti zaměstnanosti, které jsou realizovatelné na lokální úrovni, za pomoci místní podnikatelské a veřejné sféry. Jeho druhotným cílem bylo snížení negativních postojů místních zaměstnavatelů vůči Romům. Pracovníci na vedoucích pozicích ve firmách, které na projektu participovaly, byli podrobně seznámeni s pravidly projektu a informováni o lidech, kteří byli v rámci projektu v jejich firmě zaměstnáni.

VÝCHOZÍ SITUACE V LOKALITĚ

Město Nový Bydžov na jaře roku 2005 realizovalo sociologický výzkum, který se zaměřoval na zjišťování životní úrovně místních Romů. Podle tohoto výzkumu tvoří romskou komunitu v Novém Bydžově 319 osob. Je to necelých 5% z celkového počtu 7200 obyvatel. Míra nezaměstnanosti mezi Romy dosahuje 67 %, z toho 12,2% nezaměstnaných Romů v produktivním věku není hlášeno na úřadu práce. Závislost na dávkách sociální péče dosahuje v místní romské komunitě téměř 70 %. Přibližně polovina pracujících Romů je zaměstnávána městem Nový Bydžov na veřejně prospěšných pracích. Většina nezaměstnaných novobydžovských Romů má podle tohoto výzkumu zájem se rekvalifikovat a téměř 50% z nich je ochotno za práci dojíždět mimo město. 63,8% příslušníků rom-

⁷ Lusková;D.: Závěrečná zpráva sociologického výzkumu Životní úroveň Romů v Novém Bydžově, 2005

ské menšiny v Novém Bydžově považuje za závažný problém právě nedostatek práce. Úroveň vzdělání je v novobydžovské romské komunitě nízká, je zde pouze jedna osoba se středoškolským vzděláním s maturitou, vysokoškolské vzdělání nemá nikdo. Většina Romů má ukončené a nebo dokonce pouze nedokončené základní vzdělání. Romská menšina má třetinový podíl na kriminalitě ve městě, pětinnový je podíl na výchovných problémech mládeže.⁸

ZAČÁTKY PROJEKTU

Iniciátorem projektu byla Daniela Lusková, vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví na Městském úřadě v Novém Bydžově, která je rovněž autorkou zmíněné sociologické studie. Právě tato studie sloužila jako platforma a zároveň i jako odrazový můstek projektu.

Daniela Lusková vzpomíná na vznik projektu takto: „V roce 2005 jsme provedli v naší lokalitě průzkum celkové životní situace v romské komunitě. Vyšlo nám z toho mnoho zajímavostí. Všeobecně je známo, že s romskou komunitou v Novém Bydžově je spojena celá řada problémů. Naše snaha o částečné řešení tohoto problému vyústila do projektu na podporu vzdělanosti a zaměstnanosti. Rozhodli jsme se pro cestu daleko náročnější, než prostě vyplácení dávek, a to zejména proto, že město vnímá romskou otázku jako velmi palčivou a prohlubování závislosti na podpoře státu jako cestu špatnou a nikam nevedoucí. Pak se objevila výzva ze Společného regionálního operačního programu, která nám krásně nahrála, a tak jsme si řekli, že zkusíme projekt podat. Pro toto město to byl první projekt svého druhu.“

Od myšlenky k realizaci vede dlouhá cesta. Jedním z největších úkolů, který stál před realizátory projektu, bylo nalezení firem, které budou ochotny vybrané Romy na patnáct měsíců zaměstnat. Daniela Lusková si jednoduše vzala telefonní seznam a začala obtelefonovávat firmy, kte-

ré přicházely v úvahu. Vzhledem k úrovni dosaženého vzdělání místní romské komunity se jednalo převážně o společnosti nabízející pracovní příležitosti pro nekvalifikované pracovní síly. Lze říci, že většina ředitelů oslovených společností neměla o participaci v tomto projektu zájem. Našli se však někteří, kteří projevíli ochotu se sejít a vyslechnout si projektový záměr. Schůzku s potenciálním zaměstnavatelem vždy absolvovala Daniela Lusková a starosta města Nový Bydžov. Ukázalo se, že prosazovat podobný projekt do neznámé firmy je velmi obtížné, a tak byla v závěru většina úspěšných kontaktů založena na osobních vztazích.

Do projektu se mohl přihlásit kdokoli z obyvatel Nového Bydžova, kdo v přihlášce prohlásil, že se cítí být příslušníkem romského etnika. Přihlášky se přes romského terénního pracovníka distribuovaly do všech domácností. Přihlásilo se 35 uchazečů. U všech se zkoumaly jejich dosavadní pracovní zkušenosti. Zejména to, jak docházeli do minulých zaměstnání a jak s nimi byli zaměstnavatelé spokojeni. Část z nich v té době pracovala i pod městem. V rámci projektu byla jako jedno z kritérií výběru účastníků určena maximální hranice počtu absencí v minulých zaměstnáních. Kdo tuto hranici překračoval, ten se do užšího výběru nedostal. Dvacet uchazečů se v užším výběru zúčastnilo profesní diagnostiky, která vyhodnotila, kdo z nich má největší možnost v projektu vydržet, a kdo má největší motivaci pracovat. Limit byl nastaven na finální číslo dvanáct účastníků, šest žen a šest mužů ve věku od 30 do 40 let, pouze jeden účastník byl nakonec čerstvě ploletý.

Průběh tohoto pilotního projektu se neobešel bez komplikací. Největší problémy byly spojeny s absencemi účastníků projektu. Hana Stará, terénní sociální pracovníce města, vzpomíná, že dokonce musela několikrát „vytáhnout několik účastníků projektu doslova z postele“, aby šli do práce. Musela také dělat pravidelné kontroly jejich docházky. V období babího léta byla pracovní účast nejnižší. Někteří účastníci projektu si

⁸ Lusková;D.; Závěrečná zpráva sociologického výzkumu Životní úroveň Romů v Novém Bydžově, 2005

Příběh čtvrtý

zvazili dovolenou a několik jich bylo v pracovní neschopnosti, to vše kvůli sezóně jablek. Naproti tomu ženy, které pracovaly přímo pod městem, měly docházku dobrou, chyběly zcela minimálně, a to pouze ze zdravotních důvodů.

Nakonec se pro projekt povedlo získat jednu zemědělskou a dvě stavební firmy, které zaměstnaly muže. Ženy většinou vykonávaly pěstitelské práce, údržbu zeleně a úklid přímo pro město. Jedna žena pracovala v nemocniční kuchyni.

Paní, která pracovala v nemocniční kuchyni, byla ze všech účastníků vyhodnocena jako nejméně úspěšná. V začátcích projektu to neměla lehké. Nastoupila totiž do silného kolektivu, ve kterém nahradila oblíbenou pracovníci, jež byla v době jejího nástupu propuštěna. To jí bylo často kladeno jejími novými kolegy za vinu. V pracovním kolektivu se musela o to intenzivněji prosazovat. Svoji pozici v něm však obhájila a vydržela. Vzhledem k tomu, že s ní byl spokojený také zaměstnavatel, získala po skončení projektu pracovní smlouvu na dobu neurčitou. Dalším, byť jenom částečným úspěchem, byl nejmladší účastník projektu. Ten sice v průběhu projektu odešel pro neshody s rodiči z města, ale na základě rekvalifikačního kurzu, který v projektu absolvoval, si našel stálou, perspektivní práci jinde, v níž stále setrvává.

Největším propadem byl případ paní, která pracovala v zemědělské firmě. Byla dobrou pracovníci, zaměstnavatel s ní byl spokojený, přesto musela projekt opustit. Jednoho dne přestala bez udání důvodu chodit do práce a nikdo o ní nic nevěděl. Později se zjistilo, že měla spory se svým druhem, které vedly až k tomu, že jí její druh vyhodil z domu na ulici, ona neměla kam jít a pravděpodobně se odstěhovala do jiného města. Jasně stanovená pravidla projektu říkala, že když se pracovník neobjeví v práci a svoji absenci ihned nezdůvodní, dostane okamžitou

výpověď. A tak i tato paní byla ze zaměstnání propuštěna. Zaměstnanci si musí uvědomit, že mají jak svá práva, tak i své povinnosti. Řešení této situace bylo nekompromisní, aby nevznikl precedens pro ostatní účastníky.

VIZE DO BUDOUČNA

Daniela Lusková myslí i na budoucnost. Podle ní je zlepšení situace v oblasti zaměstnanosti novobydžovských Romů závislé na nabídce pracovních míst pro nekvalifikované pracovní síly, což je problémem nejenom v tomto regionu České republiky. Spolu s dalšími pracovníky odboru sociálních věcí je i po skončení projektu nadále v úzkém kontaktu se zúčastněnými firmami. Ředitelé těchto firem jsou nakloněni spolupráci i na dalších projektech. Zanedlouho se v oblasti otevře nová průmyslová zóna. Nový investor může přijít s nabídkou práce, kterou by tato cílová skupina mohla zvládnout. Do budoucnosti toto představuje velký potenciál pro řešení problémů souvisejících s nezaměstnaností romské komunity. Město se bude opět snažit navázat spolupráci s novými zaměstnavateli. Město Nový Bydžov se také začíná intenzivněji podílet na zvyšování vzdělanostní úrovně příslušníků romské komunity. V blízké budoucnosti by mělo vzniknout nízkoprahové centrum pro děti, kde by měly možnost rozvíjet svoje schopnosti a dovednosti. Přípravuje se speciální kurz pro romské matky.

Absolventi projektu jsou pozitivním příkladem pro celou romskou komunitu. Na jejich příkladu mohou i ostatní romští obyvatelé vidět, že získání pracovní příležitosti není nemožné. Sociální práce je, podle slov Daniely Luskové „během na dlouhou trať a práce s místní romskou komunitou je během minimálně na dvacet let. Okamžité výsledky snažení jsou tudíž pro laika jen velmi těžko viditelné.“

Příběh pátý

POLIS – PROJEKT KOMPLEXNÍHO SOCIÁLNÍHO PORADENSTVÍ A SLUŽEB PRO MĚSTA V ČESKÉ REPUBLICE

REALIZÁTOR: ČLOVĚK V TÍSNI, O.P.S.
PROGRAM ESF: CIP EQUAL
VÝŠE PODPORY: 26.622.723,- Kč
DOBA REALIZACE: 3. 8. 2005 – 2. 8. 2008
MÍSTO REALIZACE: Bílina, Plzeň, Ústí nad Labem
KONTAKTNÍ OSOBA: Claudie Laburdová (tel.: 222 350 812)
ADRESA: Společnost Člověk v tísni, Sokolská 22, 120 00 Praha 2
KONTAKTY: Pobočka společnosti Člověk v tísni – Bílina
Břežanská 50/4, 418 31 Bílina, Tel.: 411 140 161
Pobočka společnosti Člověk v tísni – Plzeň
Mikulášské náměstí 17, 326 00 Plzeň, Tel.: 377 240 090
Pobočka společnosti Člověk v tísni – Ústí nad Labem
Masarykova 49, 400 00 Ústí nad Labem
Tel.: 776 157 157
www.epolis.cz

Příběh pátý

VÝCHODISKA PROJEKTU

Od roku 2005 poskytují regionální pobočky obecně prospěšné společnosti Člověk v tísni ve třech českých městech, Plzni, Ústí nad Labem a Bilině, komplexní sociální služby a poradenství pro osoby ohrožené sociálním vyloučením a také pro instituce a jejich pracovníky, kteří s těmito lidmi spolupracují či přicházejí do styku. Jednotlivé pobočky vznikly na základě podpory z ESF, konkrétně z programu CIP EQUAL.

Projekt Polis propojuje služby úředníků, učitelů, policistů, sociálních pracovníků a zastupitelů a zaměřuje se také na poslance a senátory, zaměstnavatele či novináře. Jeho cílem je přispět k jejich vzájemné spolupráci při zavádění nediskriminačních opatření. Pracovníci projektu jsou schopni jim podat informace o specifických podmínkách života v sociálně vyloučených lokalitách a informovat je o převažujících problémech, kterým sociálně vyloučení lidé čelí. Vzájemná spolupráce má napomoci sociálně slabým lidem integrovat se do společnosti, získat vzdělání a uspět na trhu práce.

Projekt si klade za cíl ovlivnit a rozvíjet místní sociální politiku a poskytované služby tak, aby co nejlépe odpovídaly potřebám všech potenciálních uživatelů, a aby byly co nejlépe koordinované, dostupné a zároveň finančně přijatelné. Pracovníci Polisu jsou komunitními organizátory a vyjednávači, kteří se dobře orientují jak v situaci sociálně slabých lidí, tak i v sociální politice a službách ve městě. Úzce spolupracují s terénními sociálními pracovníky na straně jedné a s úředníky a poskytovateli služeb na straně druhé.

Klíčovou roli hraje předpoklad, že každý dílčí problém z komplexu problémů, kterým je sociálně vyloučená osoba vystavena, je zapo-

třebí řešit s jinou institucí. Jedná se zejména o různé odbory obecních úřadů, jakými je například odbor sociální, bytový či školský, dále úřady práce, školy, zaměstnavatelé, policie, vlastníci bytového fondu atd. S těmito institucemi mnohdy nedokáže sociálně vyloučený občan vhodně komunikovat a není tedy schopný si vyřídit své záležitosti. V mnoha případech však také tyto instituce nedokáží adekvátně posoudit jeho situaci, neznají jeho reálné životní podmínky, dovednosti a schopnosti.

Špatná komunikace klienta s úřady ve většině případů zapříčiňuje jeho další sociální propad. Tento sociální propad zase umocňuje jeho neschopnost vhodně s jednotlivými institucemi jednat. Člověk, který například neadekvátně zvyšuje hlas nebo nezná svá práva a povinnosti, bývá některými pracovníky těchto institucí vnímán jako problémový, což snižuje jejich ochotu s takovým klientem jednat vstřícně.

Vzdělavatelé Polisu proto připravují a pořádají tematicky zaměřené kurzy a semináře pro pracovníky zmíněných institucí. Ve výsledku se touto formou mohou k těmto pracovníkům dostat informace, které přímo ve vyloučených lokalitách sbírají terénní sociální pracovníci. Na druhé straně mohou terénní sociální pracovníci lépe informovat své klienty a připravit je na jednání s institucemi.

Současní partneři projektu Polis, města, úřady, školy, neziskové organizace, ale i jiné instituce, které projeví zájem, mohou využít služeb pracovníků Polisu při strategickém plánování. Například města mohou požádat o spolupráci při tvorbě plánů místní sociální politiky, základní a střední školy zase o spolupráci při tvorbě školních vzdělávacích programů či jejich částí zaměřených na děti ze sociokulturně znevýhodněného prostředí. Úřadům práce mohou

pracovníci Polisu pomoci vyhledat a naplánovat vhodné rekvalifikační kurzy, které sociálně slabým klientům umožní uspět na trhu práce.

Dlouhodobým cílem projektu Polisu je snižování počtu lidí žijících v sociálním vyloučení a zamezování vzniku chudinských lokalit, ghett. Projekt se snaží pomoci při nastavení sociální politiky měst tak, aby účinně zamezovala pádu lidí v životní krizi do sociálního vyloučení a umožňovala jim návrat do běžného života. Stejně důležitým cílem je pomoc při efektivní výměně informací mezi institucemi, které pracují se sociálně vyloučenými osobami, a zvyšování povědomí veřejnosti o podmínkách života v sociálním vyloučení.

POLIS V BÍLINĚ

Pobočka projektu Polisu v Bílině spolupracuje s městem a s jeho představiteli na různých úrovních. Poskytuje na prvním místě přímo terénní sociální práci v sociálně vyloučených lokalitách města. Na druhém místě podporuje koordinaci a komunikaci sociálních pracovníků s odborem sociálních věcí a s dalšími relevantními institucemi. Polisu v Bílině spolupracuje také na tvorbě strategického plánu sociální politiky města. Pravidelně dále pořádá sérii seminářů věnovaných problematice sociálního vyloučení určených zástupcům vedení města, vedoucím a klíčovými pracovníkům relevantních odborů, úředníkům místních institucí a dalším profesionálům působícím na poli sociálních služeb. Zdeněk Svoboda, vedoucí pobočky Polisu v Bílině, popisuje spolupráci s městem slovy: „Smyslem našeho působení v Bílině je síťování a koordinace služeb a dalších opatření ovlivňujících situaci lidí žijících v podmínkách sociálního vyloučení. To je kromě velmi dobré spolupráce se školami, Úřadem práce v Teplících a dalšími institucemi postaveno především na úzké spolupráci s městem

Bilina. Se zástupci vedení města a zejména s panem starostou se setkáváme velmi intenzivně v souvislosti s řešením problémů ve městě, plánováním a konzultováním možných řešení a vůbec nad otázkami souvisejícími s cílovými skupinami našich klientů. Věnujeme se obecným otázkám i konkrétním klientským kauzám. Navrhujeme řešení, která pak s podporou pana starosty realizují relevantní pracovníci městského úřadu. Jindy zase dostaneme podnět přímo od pana starosty. Snažíme se do lokality vstoupit a jednat s konkrétními lidmi. Na základě dlouhodobé spolupráce a dobrých vztahů je také partnery projektu POLIS v lokalitě již druhým rokem realizována velká společná akce – nízkoprahový příměstský prázdninový tábor, jehož se účastní rovněž děti našich klientů. První ročník s kapacitou 40 dětí proběhl ve čtrnácti dnech. Ročník 2007 je již čtyřdenní a může se na něm vystřídat až 160 dětí. Akce je zajištěna na dobrovolnické bázi učiteli spolupracujících škol (ZŠ Praktická, ZŠ Lidická a ZŠ Aleška), pracovníky bílinské pobočky společnosti Člověk v tísni a studenty PedF UJEP v Ústí nad Labem. Finančně je zajištěna především grantovými a sponzorskými prostředky, s jejichž sháněním výrazně pomáhá pan starosta.“

Starosta města Bilina Josef Horáček hodnotí výše zmíněný příměstský tábor s optimismem: „Jsme ve městě, kde se vyskytuje celá řada různých problémů, ale dětem se musí ukazovat hezké věci a ony se je časem naučí vnímat. Teď k tomu žádný vztah nemají, doma žijí většinou v nuzných podmínkách, nemají skoro nic k dispozici, ale když je párkrát vyvezete jinam a ukážete jim nové možnosti, poznají i jiný způsob života. Pokud se povede mít v příměstském táboře v jednom běhu 40 nebo 50 dětí, které by se jinak nikam nedostaly, tak je to velký úspěch. Opět je to něco jiného, než co jim poskytne škola, nejsou na sídlišti, na náměstí, tráví volný čas smysluplně. Finančně dětem na tábor přispíváme, protože jejich rodiny by na podobné aktivity bez naší pomoci prostředky neměly, umožníme jim vstup na koupaliště, připravujeme jim výlety a podob-

Příběh pátý

ně. Děti jsou pak po prázdninách plně zázitků. Je to ale jenom jedna z množství podob naší spolupráce s Člověkem v tísni.“

Na základě konkrétních případů z rodin, se kterými terénní sociální pracovníci v Bilině pracují, byl identifikován i jeden z hlavních problémů sociálního vyloučení v tomto městě. Je jim velká zadluženost klientů ve vztahu k městu a s tím související neutěšená bytová situace.

Vedoucí odboru sociálních věcí a zdravotnictví v Bilině, Iva Zábajnicková, hodnotí spolupráci na projektu Polis: „Máme zde s Člověkem v tísni dobré zkušenosti. Když pracovníci této organizace přijdou k nám na úřad a potřebují něco projednat, probrat, snažíme se společně s nimi najít vhodné řešení. Vzájemné kontakty nejsou pravidelné, spíše se přizpůsobují vzniklým situacím. Základním problémem je, že naši pracovníci nemají tolik času na člověka, kterému nestačí vysvětlit nějakou záležitost jen jednou. Není možné, aby naši zaměstnanci věnovali tolik času takovému klientovi a právě tady nastává úkol pro Člověka v tísni.“

Názorný příklad práce se sociálně vyloučeným klientem na straně jedné a se zástupci institucí na straně druhé si můžeme ukázat na příkladu konkrétního klienta: Pan L. přišel z vězení, neměl rodný list, občanský průkaz, ani bydlení. Na sociálním odboru dostatečně nespolečně pracoval, dokonce na přítomnou úřednici zvyšoval hlas. Terénní sociální pracovník Člověka v tísni s ním začal pracovat a asi za tři dny se jeho situaci podařilo změnit na základě spolupráce se sociálním odborem města Bilina.

Petr Mati, terénní sociální pracovník Člověka v tísni v Bilině popisuje další postup práce s klientem panem L. takto: „Pracovnice sociálního odboru informovala pana L. o jeho možnostech, ale on ji neporozuměl.

Člověk je někdy v tak těžkém psychickém stavu, že skutečně není schopný běžným vysvětlením rozumět, a tak se na něho musí mluvit pomalu a mnohé vysvětlovat opakovaně. Jenže státní úředníci na klienty nemají tolik času. Vzal jsem si tedy klienta stranou a vše s ním pomalu několikrát probral. Musely se vytvořit veškeré dokumenty. Potřeboval získat peníze na fotky a potom požádat o občanský průkaz. Následně mu byl znovu vystaven rodný list. Teprve s těmito dokumenty se mohl přihlásit na úřad práce. V současné době má klient bydlení i zaměstnání. S obojím jsme mu pomáhali. Hledání ubytování bylo o to komplikovanější, že pan L. měl velké dluhy. To byl důvod, proč nechtěl požádat o pomoc matku nebo sourozence. Měl totiž strach, že by v jejich bytě mohlo dojít k exekuci. Nakonec přece jen našel odvalu a požádal matku o pronájem bytu. Pomohli jsme mu totiž smlouvu ošetřit tak, aby se byt nestal předmětem exekuce.“

Polis funguje v Bilině i na partnerských školách, kde jeho pracovníci asistují při přípravě školních vzdělávacích programů. Podporuje se zavádění multikulturní výchovy, pořádají se vzdělávací kurzy a konzultační semináře pro pedagogické zaměstnance. Projekt se snaží o propojení škol s terénními sociálními pracovníky s cílem zlepšit školní docházku a domácí přípravu dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí. Ivana Svobodová, ředitelka partnerské základní školy v Lidické ulici, komentuje spolupráci v rámci Polisu: „S Člověkem v tísni spolupracujeme na více projektech. Naši školu ve vyšším počtu navštěvují děti z azylového domu nebo z dětského domova. Všechny školy v České republice nedávno musely přejít na školní vzdělávací program, který je pro nás stěžejní. V této oblasti pro nás Člověk v tísni zajistil lektorku, která nám pomohla zařadit do školního vzdělávacího programu prvky související s průřezovými tématy multikulturní výchovy. Zároveň nám tato společnost pomohla s vlastní auto-evaluací a s hodnocením žáků. Společně jsme pořádali filmový festival, kde měly děti možnost

shlédnout filmy s lidskoprávní tematikou. Po každém filmu následovala beseda, kde se děti mohly ptát na vše, čemu nerozuměly. Díky všem probíhajícími aktivitám pocítuji velké zlepšení spolupráce s odborem sociálních věcí, který řeší např. záškoláctví dětí, domácí násilí nebo jiné závažné problémy v rodině.“

POLIS V PLZNI

Za problémové oblasti sociálního vyloučení v Plzni můžeme označit zadluženost, nezaměstnanost a nevyhovující bydlení. Tyto tři oblasti jsou vzájemně provázané a jedna druhou ovlivňuje. Je pochopitelné, že tyto problémy nelze jednoduše vyřešit, lze je ovšem alespoň částečně zmírnit. Právě o to v několika rovinách usiluje projekt Polis ve městě Plzeň. Cílové skupiny projektu v Plzni popisuje Tomáš Hirt, vedoucí pobočky: „Primární cílovou skupinou Polis v Plzni jsou různé skupiny profesionálů, kteří svým působením přijdou do styku s problematikou sociálního vyloučení. Konkrétně jsou to například úředníci z odboru sociálních věcí, zdravotníci, zprostředkovatelé na úřadu práce, policisté nebo učitelé. Další skupinou jsou lidé, kteří jsou v situaci sociálního vyloučení. Projekt se prolíná s terénní sociální prací, ale jeho smyslem není přímo pracovat s klienty, smyslem je ovlivňování vnějšího prostředí.“

Miroslav Zábranský, člen městského zastupitelstva v Plzni, popisuje počátek spolupráce města na projektu Polis se společností Člověk v tísni: „Pracovníci Člověka v tísni přišli s hotovým projektem a nabídli nám spolupráci formou zapojení města do projektu. Město má mnoho problému, přičemž velké množství z nich je spojené právě se sociální problematikou. Z toho důvodu se na úrovni města začalo diskutovat o tom, jak se nabízejí cesty k řešení těchto problémů. Vzhledem k tomu, že město pracuje s omezeným počtem neziskových organizací, nabízelo se,

že bychom zapojili do práce i neziskové organizace, které s městem dosud nespolupracovaly anebo spolupracovaly jen okrajově. Když přišel Člověk v tísni s projektem Polis, jeho koncepce se nám zdála velmi vhodná a město si od toho slibovalo nové možnosti řešení některých problémů.“

Na území města Plzně je identifikovaných několik sociálně vyloučených lokalit. Většina těchto lokalit není prostorově oddělena od ostatní bytové zástavby města a nemá podobu celých ulic či čtvrtí. Špatné jméno sociálně vyloučených oblastí tak vrhá stín na celé město. Řada situací, které společnost Člověk v tísni v Plzni řešila, se týkala právě problémových lokalit. Jeden z dosavadních úspěchů působení Polis v Plzni hodnotí Miroslav Zábranský: „Díky spolupráci v rámci projektu Polis jsme měli možnost lépe prodiskutovat problematiku privatizace. Dalo by se říci, že tento příklad je první úspěšnou privatizací. Před dvěma lety se měl prodávat dům v jedné z nejproblémovějších lokalit města. S nabídkou na odkoupení domu přišla společnost, která v této lokalitě vymáhá pohledávky, bylo jasné, jaký vývoj se dá očekávat. V tom domě bylo několik volných bytů, rodin s neplatnou nájemní smlouvou a dlužníků, myslím, že tam byla přibližně polovina lidí, kteří mohli plnit současně nájemní smlouvy. Firma, která chtěla dům privatizovat, byla společností zaměřenou na ekonomickou stránku věci, ale v žádném případě nijak spolupracující v sociální oblasti. Když nepomohly debaty o sociálním aspektu privatizace, hledali jsme jiné argumenty a nakonec se nám povedlo dosáhnout toho, že nemovitost nebyla zařazena do kategorie k prodeji.“

Již dnes má Tomáš Hirt ze společnosti Člověk v tísni jasnou představu o tom, kam se bude Polis v Plzni vyvíjet: „Velmi dobře nám funguje síťování s nevládními organizacemi. Dochází k předávání klientů a informací. Ve spolupráci s dalšími organizacemi teď například budou v jednotlivých lokalitách komplexně poskytovány služby, jeden

Příběh pátý

den například drogové poradenství, další den tam bude třeba někdo z občanské poradny, a pak zase my. Daří se nám také komunikovat s důležitými lidmi v rámci komunitního plánování. V těchto oblastech vidím budoucnost Polis v Plzni.“

POLIS V ÚSTÍ NAD LABEM

Ústí nad Labem je krajské město s téměř 100 tisíci obyvateli. Ve vztahu k sociálnímu vyloučení mělo nejsložitější startovací podmínky ze všech tří měst, ve kterých projekt Polis působí. Během komunistického režimu se ve městě koncentrovala především těžká chemická a důlní průmyslová výroba, od roku 1989 zde docházelo k rozsáhlému omezení výroby a k masivnímu nárůstu nezaměstnanosti. Nezaměstnaní jsou většinou lidé dělnických profesí nebo lidé pouze ze základním vzděláním. Ve městě se nachází několik sociálně vyloučených lokalit, jež jsou, v negativním slova smyslu, doslova modelové. Jsou zde všechny znaky sociálního vyloučení a současně i mnoho sociálně patologických jevů. Romové tvoří ve městě přibližně 10% jeho celkové populace.

Jan Černý, vedoucí pobočky Polis v Ústí nad Labem, popisuje původní ambice a začátek projektu: „Původně jsme chtěli oslovit všechny instituce, dát je dohromady a zkusit vymyslet společné řešení. Avšak česko - romské kulaté stoly nebo akce typu „pojďme si sednout a promluvit o tom, jak to bude“, které ve městě v minulosti probíhaly, nefungují. V průběhu projektu jsme si ověřili, že příčinou této neúspěšné strategie je přísný kastovní systém, proti kterému se jít nedá. Obvyklý stereotypní přístup ze strany veřejné správy „najdeme všeplatnou autoritu, která by fungovala na všechny rodiny a rody a ta to dá do pořádku“ notoricky selhává. Polis nabízí jiná řešení. Jdeme spíše cestou podpory dobrého fungování veřejných institucí na místě. Snažíme se o dílčí kroky v podobě

prosazování provázaných lokálních strategií, místní praxe, podpory bezpečnosti atd. Když se na to podívám zjednodušeně, je potřeba především zajistit kvalitní sociální služby, které se dají využívat individuálně, a to je naším momentálním cílem. Zároveň musí být všichni zúčastnění motivováni a mít chuť věci měnit. Všechna města, kde Polis funguje, deklarovala sociální vyloučení jako problém. My tedy vycházíme z tohoto předpokladu a snažíme se nabízet městským a státním institucím různé způsoby řešení. V Ústí nad Labem se město například až nyní, v poslední třetině projektu, nechalo přesvědčit, že by mohl vzniknout městský plán integrace, které si město samo vytvoří. My se na jeho přípravě budeme podílet.“

Projekt Polis chce v Ústí nad Labem podpořit město jako celek. Dosud se podařilo vytvořit řadu aktivit, které má město k dispozici. Jan Černý dodává: „Město už pochopilo, že nejsme žádní zachránci Romů v lidskoprávním smyslu. Že chceme kromě přímé pomoci potřebným přenastavit systém tak, aby fungoval lépe. Upozorňujeme na důležitost a provázanost určitých opatření, na zrádnost některých kroků. Může se stát, že všechny investice, například do nově vybudovaného náměstí, vyjdou vniveč, protože se tam stejně budou pohybovat lidé závislí na heroinu a normální občan se tam bude bát vkročit... Drogově závislé, kteří tam budou čekat na svoji denní dávku, generuje prostředí v sociálně vyloučených čtvrtích, kde pracujeme. Dále nabídneme politikům i instrumenty, jak určitý postup předat veřejnost tak, aby je to politicky nezničilo.“

Dalším problémem v Ústí nad Labem je také segregace institucí a poskytovatelů služeb. Například na úrovni magistrátu funguje romský poradce, jehož povinností je řešit problémy romské komunity. Jeden člověk však nemůže zvládnout různorodé problémy desítky tisíce lidí.

Projekt Polis se momentálně nachází ve své poslední třetině. Jak vidí Jan Černý jeho budoucnost a jaké aktivity ho v Ústí nad Labem ještě čekají? *„Teď chceme začít realizovat řadu aktivit směřujících k širší veřejnosti. Jedná se například o semináře o kriminalitě a jejich souvislostech, které budeme realizovat na školách. Mělo by jít o daleko cílenější a konkrétnější akce. Na naše veřejné akce budeme také zvát politiky, aby měli možnost vyjádřit svůj názor. Dále chceme podpořit plán integrace a dosáhnout toho, aby se pravidelně vyhodnocoval. Zdá se, že by v městském integračním plánu rozvoje města mohla být začleněná kapitola, která tam doposud nebyla, a tou je plán revitalizace jedné z nejproblematictějších městských sociálně vyloučených lokalit.“*

Příběh šestý

POSÍLENÍ KAPACITY LIBERECKÉHO ROMSKÉHO SDRUŽENÍ

REALIZÁTOR: LIBERECKÉ ROMSKÉ SDRUŽENÍ
PROGRAM ESF: OP RLZ
VÝŠE PODPORY: 394.560,- Kč
DOBA REALIZACE: 1. 9. 2005 – 31. 3. 2007
MÍSTO REALIZACE: Liberecký kraj
KONTAKTNÍ OSOBA: Miroslav Kotlár
ADRESA: 1. máje 97/25, 460 01 Liberec 3
KONTAKTY: tel: 485 107 003, lrs@lrs.cz, www.lrs.cz; www.multikultura.cz

GO SUMMER

NAME: _____
ADDRESS: _____
CITY: _____
STATE: _____
ZIP: _____

NAME: _____
ADDRESS: _____
CITY: _____
STATE: _____
ZIP: _____

Příběh šestý

LIBERECKÉ ROMSKÉ SDRUŽENÍ

Liberecké romské sdružení (LRS) vzniklo v roce 2000 ve městě pod Ještědem, v Liberci. Jeho posláním bylo od počátku zejména aktivně se podílet na životě své komunity a podporovat nápady a myšlenky vedoucí ke zlepšení sociálních a životních podmínek romských rodin v regionu. Sdružení reaguje především na základní problémy v oblasti výchovy a vzdělávání, jako i v oblastech volného času a občanské angažovanosti. Na několika úrovních se také snaží o řešení problematiky nezaměstnanosti.

POPIS PROJEKTU

V roce 2005 byla organizace v rámci Evropského sociálního fondu podpořena Globálním grantem OP RLZ a státním rozpočtem České republiky. Podpořený projekt je zaměřen na posílení kapacit Libereckého romského sdružení. Zajišťuje platové a materiální podmínky pro projektové manažery, kteří mají na starost volnočasové, sociální a vzdělávací programy sdružení. Téměř všichni terénní sociální pracovníci sdružení pocházejí přímo z místní romské komunity. Pro lepší výkon této práce musí každý absolvovat pedagogické minimum, které je pracovníkům LRS k dispozici v rámci projektu ESF.

Počáteční stav popisuje předseda Libereckého romského sdružení, Miroslav Kotlár, takto: „*Naši práci jsme začínali opravdu v malém. V podstatě jsem začínal sám a moje sestra mi zadarmo dělala účetnictví. Město mělo komunitní centrum a povolilo nám ho využívat k naší činnosti. Měli jsme tam počítačovou učebnu, taneční kroužek, romskou hudební školu. Terénní sociální práce běžela na dva vedlejší úvazky. Také jsme rozjízďeli přípravný ročník pro děti předškolního*

věku. Rostoucí počet našich aktivit byl impulsem, kdy jsme si začali uvědomovat, že sice vše funguje, ale nemáme úplně zajištěné účetnictví, finanční nebo administrativní zázemí... Jednoho dne jsem si řekl, že tento stav je do budoucna neudržitelný. Potřebovali jsme proškolit lidi na řízení projektů a na jejich psaní. Je velký rozdíl mezi lidmi, co projekt podávají a těmi, kteří ho pak realizují. Zaměstnali jsme tedy čtyři lidi výhradně na psaní projektů. Tito lidé absolvovali řadu školení a tak začaly vznikat naše projekty. V současnosti už máme proškolenou účetní a naši lidé mají v psaní projektů praxi. Dokonce se nám povedlo udělat i školení auditu. Naši lidé si na nejrůznější školení a vzdělávání zvykli, mají je rádi a dokonce je teď už i sami vyhledávají. Každou chvíli za mnou přicházejí pracovníci s dotazem, kdy bude nějaké další. Mají pocit, že pro sebe něco dělají a že získávají větší kvalifikaci pro práci, kterou vykonávají.“

VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ LRS

Finanční prostředky, které obdrželo Liberecké romské sdružení v rámci Globálního grantu, byly rovněž určeny na proškolení projektových manažerů. Cílem bylo naučit je vytvářet projekty, které by v budoucnu mohly zajistit finanční prostředky pro širší pole působnosti celého sdružení. Byla realizována školení na téma legislativa v neziskových organizacích, pracovní právní vztahy, vedení týmu, vztahy s veřejností (PR) či standardy sociální práce. Proškolení pracovníci sdružení jsou nyní schopni vytvářet nové programy, řídit programy stávající a zajišťovat jejich financování.

Pracovníci LRS prošli i dalšími vzdělávacími aktivitami, jako je například kurz pedagogického minima, kurz práce s problémovým klientem či základy psychologie. Dodalo jim to sebevědomí a mají chuť i do dalšího vzdělávání. Jedna pracovnice si ve svých padesá-

ti letech dokonce dálkově udělala maturitu a teď přemýšlí, jestli to nezkusí na vysoké škole. „*Když někdo zažije pocit úspěchu, když zjistí, že na to má, bude se snažit dokázat ještě víc*“, míní Miroslav Kotlár.

Paní Miluše Nemetová (ročník 1948), pracuje jako terénní sociální pracovníce LRS teprve několik měsíců. Čeká jí nyní závěrečná zkouška z pedagogického minima, které musela absolvovat. Ze zkoušky je dost nervózní: „*V mém věku už člověk není na školu zvyklý. Úplně jsem z toho vypadla, a tak mám teď strach, jaký jsem nemývala ani před vysvědčením*.“ A dále dodává: „*Moje práce mě baví a vidím v ní smysl. Také mě baví, že můžu něco dokázat. Pomáhám lidem, kteří by byli bez pomoci často ztraceni*.“

V současnosti má LRS jedenáct terénních sociálních pracovníků, tři lidé vedou přípravnou třídu a tři lidé mají na starosti multikulturní centrum. Volnočasové aktivity jsou momentálně pozastaveny z prostorových důvodů. Město Liberec prodalo původní budovu romského komunitního centra a LRS momentálně čeká na novou budovu, která mu má být poskytnuta v Novém Městě pod Smrkem. Díky posílení vnitřní kapacity organizace je dnes LRS schopné poskytovat více služeb svým klientům a tyto služby navíc získaly na kvalitě. LRS je též schopné zajistit si další financování svých aktivit například prostřednictvím dalších projektů podpořených z ESF.

SITUACE V REGIONU

V Liberci žije téměř sto tisíc obyvatel, z toho přibližně dva tisíce osob dlouhodobě pobírá dávky v hmotné nouzi. Při sčítání obyvatel v roce 2001 se k romské národnosti přihlásilo pouze 97 občanů města. Počet Romů zde žijících je ovšem odhadován na tři a půl tisíce. V tomto městě najdeme sociálně vyloučené lokality v podobě

městských čtvrtí a zároveň se i v různých částech města nacházejí samostatně sociálně vyloučené objekty. Problémy, kterým romská komunita v Liberci čelí, nejsou v kontextu celé republiky ničím výjimečné. Největší z nich představuje otázka bydlení. Město své nemovitosti rozprodává a v regionu se začali objevovat „podnikavci“, kteří ve velkém a často pod cenou skupují domy obývané Romy. Ty pak nechávají bydlet v naprosto nevyhovujících podmínkách a o své nemovitosti se většinou dál vůbec nestarají. Obyvatelé těchto domů i přes neuspokojivé hygienické podmínky platí vysoké nájemy. Často dochází i k násilnému vystěhování nebo k výhrůžkám. Další častou situací jsou nové nájemní smlouvy s nevhodnými podmínkami. Vysoké procento lidí tak končí doslova na ulici. V současné době žije řada sociálně slabých rodin v začarovaném kruhu, z něž se dá bez vnější intervence dostat jen velice obtížně.

DALŠÍ AKTIVITY LIBERECKÉHO ROMSKÉHO SDRUŽENÍ

Jedním z klíčových problémů liberecké romské komunity je podle terénního sociálního pracovníka LRS Antonína Gábora také nezaměstnanost. „*Sociální situace mnoha rodin by se mohla zlepšit, kdyby zde bylo více pracovních příležitostí. LRS v této oblasti svým klientům aktivně pomáhá. Terénní sociální pracovníci Sdružení objevili firmy, kterým na zkoušku nabídli nequalifikovanou pracovní sílu. V jedné společnosti se to osvědčilo natolik, že nic nebrání kontinuálnímu zaměstnávání dalších klientů LRS. V současnosti se LRS povedlo zprostředkovat zaměstnání pro osmnáct lidí*.“

LRS aktivně působí i v oblasti vzdělávání. Miroslav Kotlár na toto téma říká: „*Dnes už uplynul dlouhý čas od dob, kdy dospělý člověk neměl šanci dodělat si vzdělání. Pořád se objevují školy, které umožňují lidem, aby si dálkově dokončili učiliště nebo udělali maturitu. Výmluvy typu: „já jsem*

Příběh šestý

nemohl studovat, neměl jsem si kde dodělat školu“, už dnes neplatí. V naší komunitě, bohužel, ještě pořád převládá názor, že vzdělání nemá budoucnost, protože to člověku stejně nezajistí práci. Všichni v komunitě zažili diskriminaci, mají s ní přímou zkušenost. Proč by se měli snažit, když stejně ve finále do práce přijmou radši Čecha než Roma? Taková situace je emocionálně náročná, po několika neúspěšných pokusech se lidé přestanou snažit, nevěří si a i tím pak vzniká začarovaný kruh.“

LRS se ve své činnosti zaměřuje i na cílovou skupinu romských dětí. Na základě poptávky byl realizován projekt přípravné třídy pro děti v předškolním věku. Tento rozvojový projekt s názvem „Děti, pojďte do školy“ začalo sdružení realizovat v roce 2004 za finanční podpory Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. V rámci tohoto projektu byla zřízena tzv. přípravná třída, do které tyto děti docházejí. Ve třídě pracuje učitel a asistentka. Každé dítě má vytvořený individuální vzdělávací plán s ohledem na jeho možnosti a schopnosti. Cílem tohoto projektu je pomoci dětem při vstupu do základních škol tak, aby nedocházelo k jejich přeřazování do škol speciálních. V letošním roce připravilo Liberecké romské sdružení na vstup do základní školy jedenáct dětí. Předškoláci absolvovali roční výuku, která může vést k tomu, že romské děti v budoucnu neskončí ve speciálních školách. Na Liberecku do nich totiž bývá přeřazeno až šedesát procent dětí z romských rodin.

PLÁNY LRS DO BUDOUČNA

Miroslav Kotlár vzpomíná: *„Naše sdružení dnes působí již v osmi městech na Liberecku. Komplikované ale bylo vyjednávání s městy. Když jsme s naší činností začali města seznamovat, naráželi jsme na stále tentýž postoj. Naši práci sice považovali za dobrou, ale prakticky s ničím nám nevycházeli vstříc.“*

Liberecké romské sdružení do budoucna plánuje rozšířit terénní sociální práci do celého libereckého kraje a zajistit vytvoření sociálních bytů pro potřebné klienty. V delším časovém horizontu je další ambicí sdružení vytvořit profesionalizované sociálně právní poradenství. V neposlední řadě je vizí LRS docílit samofinancování organizace.

Příběh sedmý

PŘÍLEŽITOST

REALIZÁTOR: Ponton, občanské sdružení
PROGRAM ESF: OP RLZ
VÝŠE PODPORY: 1.507.356,- Kč
DOBA REALIZACE: 1. 10. 2006 – 30. 6. 2008
MÍSTO REALIZACE: Plzeň
KONTAKTNÍ OSOBA: Vendula Krejčová, DiS.
ADRESA: Podmostní 1, 301 12 Plzeň
KONTAKTY: tel.: 377 220 557, info@ponton.cz, www.ponton.cz

Příběh sedmý

O.S. PONTON

Posláním občanského sdružení Ponton je především snaha přispívat ke zdravému vývoji dětí, mládeže a rodin z nejrůznějších sociálních a etnických skupin, předcházet sociálnímu vyloučení a napomáhat jeho odstraňování. Sdružení poskytuje specifické typy sociálních služeb, zejména nízkoprahového charakteru, podle potřeb cílových skupin. Zajišťuje vzdělávací programy pro děti, mládež a rodiny nacházející se v nepříznivé sociální situaci. Dále vytváří vzdělávací programy přispívající ke zdravému vývoji dětí a mládeže, ke zmírňování sociální exkluze a realizuje nevýdělečné vzdělávací aktivity zvyšující znalosti učitelů v oblasti sociální integrace.

POPIS PROJEKTU

Občanské sdružení Ponton zahájilo v říjnu 2006 s podporou Evropského sociálního fondu projekt Příležitost, jehož cílovou skupinou jsou nezaměstnaní mladí lidé. Projekt Příležitost je zaměřen na zvyšování a posilování kompetencí nezaměstnaných mladých lidí ohrožených sociální exkluzí. Zaměřuje se zejména na pomoc cílové skupině při hledání pracovních příležitostí a na poskytování podpory při vstupu na pracovní trh. Podstatou projektu je motivační práce, vyhledávání účastníků kurzů, realizace intenzivních kurzů k získání sociálních kompetencí a dovedností při hledání práce a znalostí potřebných při hledání práce. Projekt využívá zkušeností a kontaktů z dosavadních pilotních projektů zaměřených na obdobnou cílovou skupinu. Součástí projektu je individuální přístup a konzultace, dále podpora a motivace při hledání zaměstnání. Vzdělávací kurz projektu Příležitost je také řádně akreditován Ministerstvem spravedlnosti ČR jako probační program na období 2007 - 2009.

Projekt Příležitost konkrétně pracuje s mladými lidmi od patnácti do dvaceti pěti let, kteří mají jen základní vzdělání, dále se nevzdělávají, nemají žádné pracovní zkušenosti a někteří z nich ani nejsou v databázi úřadu práce. Stěžejní je naučit tyto lidi schopnostem a dovednostem, které mohou využít při svém vstupu na trh práce. Projekt úzce spolupracuje s úřadem práce, který vytipovává klienty z řad cílové skupiny, oslovuje je a podává jim informace o projektu Příležitost.

Jan Frisch, ředitel sdružení Ponton, uvedl o počátcích projektu: *„Oproti jiným částem České republiky Plzeň nezasáhla tak vysoká míra nezaměstnanosti, je zde vlastně podprůměrná. Když jsme tvořili projekt Příležitost, tak jsme vycházeli z možnosti a zkušenosti z našeho nízkoprahového centra. Objevili jsme cílovou skupinu složenou z osob, které po škole nic nedělají a když už pracují, z nejrůznějších důvodů práci opouštějí třeba hned po prvním půlroce. Naši cílovou skupinou jsou i lidé, kteří ještě nejsou plnoletí, a tak je nikdo zaměstnat nechce. Projekt se zaměřuje na klienty, kteří netráví svůj čas nijak účelně, kteří navíc ani neví, jak jej smysluplně využít, a které nic nebaví a nenaplňuje. Také jsou to lidé, kteří mají úplně jinou orientaci v běžném životě. Vnímají pouze to, na co jsou zvyklí ve svém okolí, a neorientují se v základních životních situacích. Řekli jsme si, že by bylo dobré vytvořit pro tuto cílovou skupinu něco, co by jim mohlo pomoci zorientovat se, takový projekt, kde by mohli najít motivaci začít něco dělat.“*

Projekt je rozdělen do čtyř samostatných kurzů, ve kterých účastníci zlepšují své pracovní kompetence formou různých interaktivních činností. První z nich je víkendový výlet, kde se účastníci seznámí se vším, co je bude v kurzu čekat. Druhým blokem je počítačová výuka zakončená pracovní diagnostikou, která klientům napoví, jakým směrem by se měli ubírat. Poté následují další bloky, u kte-

rych je důležitá práce s vlastní motivací. V této fázi jsou již klienti seznámeni se svými možnostmi, ví, na co mají a co jim naopak dělá největší potíže. Dalším krokem je osvojení si dovedností, které jsou potřebné při procesu hledání práce. Formou simulace se nacvičuje průběh pracovního pohovoru, je zde zahrnuté i psaní životopisů. Účastníci zde obdrží informace o tom, co je pracovní poměr a jaké jsou jeho typy, jaké jsou pracovní smlouvy, jaké má člověk v práci práva a povinnosti. Kurz je určený pro maximální počet dvanácti účastníků, kteří musí čtyřikrát týdně dodržovat docházku a musí mít 75 % účast. Kurz je zakončený závěrečnou zkouškou.

Vendula Krejčová, koordinátorka projektu Příležitost, uvedla o závěrečné zkoušce následující: „Závěrečná zkouška slouží oběma stranám. Účastníci kurzu si v ní ověří, co se u nás naučili, a pro nás zase představuje zpětnou vazbu. Na jejich výsledcích vidíme, co nám jde perfektně a kde máme ještě rezervy. Všichni po složení závěrečné zkoušky dostanou potvrzení, že tento kurz dodělali, takže je to pro ně jakýmsi hmotným důkazem, že u nás načerpali nějaké znalosti. Kdo kurz dokončí, má také nárok na odměnu ve výši dvou tisíc korun. Tato částka musí být využita na další vzdělávání. Účastník ji může investovat do nějakého dalšího, už třeba konkrétnějšího, kurzu. Finanční příspěvek na další vzdělávání nedostanou absolventi přímo, ale tak, že organizace uhradí jimi vybraný a obhájovaný kurz.“

Účastníci projektu si hned na začátku založí svoje pracovní desky, kam si potom dávají všechny materiály a podklady, které v kurzu dostávají. Je to například seznam míst, kde je možné hledat zaměstnání, kontakty, internetové adresy. Účastníci mají v kurzu také přístup na internet, takže mají šanci si sami pracovní místa reálně vyhledávat. V závěru kurzu pak všichni dostanou na CD svůj motivační dopis a životopis, které si připravili v rámci vzdělávání.

Jaká je účast v kurzu a co bývají nejčastější důvody, že někdo kurz nedokončí, vysvětluje Jan Frisch: „Lidé, kteří náš kurz v rámci projektu Příležitost navštěvují, pocházejí z romské komunity, což do jisté míry determinuje jejich přístup a chování. Vyzorovali jsme také, že jednotlivé hodiny jsou pro ně dlouhé, nemají výdrž. V určitém momentu je něco přitáhne, a pak už se do kurzu nevrátí, může to být například krátkodobá práce. Svoji roli tu také sehrávají kamarádi, když jeden přestane z nějakého důvodu chodit, většinou brzy na to skončí i ten druhý. Na začátku máme zájem vždy větší než jsou naše možnosti, po krátké době ale zájem většinou rychle opadne a kurz dokončí jenom ti nejvytrvalejší.“

Motivační část programu se klientům přizpůsobuje podle individuálních potřeb. Je postavena na řešení konkrétních situací. Není vedena formou přednášek, protože jejím úkolem je hlavně to, aby účastníky kurzu bavila a přinesla jim tak co největší užitek. Pracuje se také s podporou ostatních účastníků. Kurz obsahuje také takzvané volné dny, v rámci kterých si program vymýšlejí sami klienti.

Vendula Krejčová zmínila: „Naše první skupina jednou ve volném dni řekla, že nebude dělat nic, takže tam všichni pak čtyři hodiny seděli a víceméně se nudili. Ani si nečetli, nesurfovali na internetu, prostě tam jen tak seděli a my jsme jim dávali jasně najevo, že takový přístup se nám vůbec nelíbí.“

Projekt může v budoucnu naplno rozvinout spolupráci s Probační a mediační službou. Jan Frisch si tuto spolupráci představuje takto: „Díky akreditaci probačního programu může v kurzu vzniknout zajímavá kombinace klientů navštěvujících náš program dobrovolně, s těmi, kteří by kurz měli nařízený v podstatě za trest a navštěvovali by ho povinně. Vytváří se tak zajímavě různorodá skupina, která se může vzájemně

Příběh sedmý

obohacovat a motivovat. V prvním kurzu jsme náhodou měli dvě osoby zprostředkované Probační a mediační službou. Ty kurz neměly nařízený, jenom doporučený a chodily k nám zcela dobrovolně. Obecně ale chceme pro náš projekt hlavně klienty, pro které bude užitečné osvojit si dovednosti a získat znalosti potřebné pro hledání práce.“

BUDOUCNOST

První kurz projektu Příležitost byl zahájen v lednu 2007 a byl ukončen v dubnu 2007 a jeho prvním absolventům bylo předáno osvědčení o úspěšném ukončení. Dokončením vzdělávacího kurzu však práce zdaleka nekončí, všem absolventům je nadále poskytována individuální podpora při hledání pracovního uplatnění. Účastníci kurzu mohou i po jeho skončení docházet do centra, kde vždy naleznou informace a podporu.

Příběh osmý

ROZLETY – PODPORA ROMSKÝCH DĚTÍ, SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNÝCH DĚTÍ A DĚTÍ CIZINCŮ

REALIZÁTOR: NOVÁ ŠKOLA
PROJEKT ESF: JPD 3
VÝŠE PODPORY: 2.230.800,- Kč
DOBA REALIZACE: 1. 1. 2006 – 31. 12. 2007
MÍSTO REALIZACE: Praha
KONTAKTNÍ OSOBA: Marek Šorm
ADRESA: Nová škola, o. p. s., Na Poříčí 30, 110 00, Praha 1
KONTAKTY: tel.: 226 205 494, novaskola@novaskola.org, <http://www.novaskola.org>

Příběh osmý

O NOVÉ ŠKOLE

Obecně prospěšná společnost Nová škola je nestátní nezisková organizace, která od roku 1996 podporuje vzdělávání menšin, především Romů. Činnost Nové školy se zaměřuje na děti i dospělé a její působnost je celorepubliková. Projekt Rozlety se zaměřuje na podporu romských dětí a dětí z málo podnětného prostředí při přechodu ze základní na střední školu.

HISTORIE PROJEKTU

V roce 1999 začala Nová škola s programem Integrace - Mentoring, jenž měl dvě části. První část se uskutečňovala v Praze a šlo o podporu studia a školní úspěšnosti romských žáků při přechodu ze základní školy na střední. Druhá část se věnovala reintegraci romských dětí ze zvláštních škol na školy základní a odehrávala se v Praze a v Ostravě. Cílem první části projektu byla příprava a podpora žáků 8. a 9. ročníků základních škol na přijímací zkoušky na střední školy.

Postupem času by měla následovat další asistence formou mentoringu studentů na středních školách. První skupina dětí byla vytipována při návštěvách na základních školách za pomoci výchovných poradců a zástupců škol. Záměrem bylo najít takové žáky, kteří mají dobré předpoklady ke studiu. Většina dětí zařazených v této fázi do projektu pocházela z romské komunity. V roce 2003 nabyla první část pilotního programu Integrace - Mentoring komplexnější podobu a stal se z něj projekt, který byl pojmenovaný Rozlety. Od roku 2006 se projekt zaměřuje na podporu žáků při přechodu ze základních škol na střední školy.⁹

IDEOVÁ VÝCHODISKA

V České republice přetrvává nerovný přístup ke vzdělání. Závažným problémem je zejména segregace romských dětí do zvláštních, resp. speciálních škol. Systém je přizpůsoben dětem z většinového prostředí a příliš nepočítá s dětmi, které nemají 100% zvládnutý český jazyk. Výuka v našich školách stále ještě vychází z kulturních specifik a zvyků majoritní společnosti a nepočítá s odlišnostmi. V důsledku toho se dostupnost vzdělání pro příslušníky jiných etnik a kultur podstatně snižuje.

Děti se znevýhodněním, ať již sociálním či kulturním, musí překonávat mnoho překážek při dosahování cílů a naplňování požadavků, které na ně naše společnost klade. Nová škola se proto snaží prostřednictvím svých projektů, školení, seminářů a konferencí vytvářet podmínky pro rovné příležitosti a také se snaží zlepšovat komunikaci mezi většinovou společností a menšinami.¹⁰ Pro Novou školu je stěžejní podpora úspěšného zařazení dětí ze znevýhodňujícího prostředí do školského systému, změna jejich postojů ke vzdělávání či při uplatňování ve společnosti a zvyšování počtu romských dětí vstupujících na střední školy. Neméně důležité je pro Novou školu také upevňování povědomí o důležitosti celoživotního vzdělávání a podpora rozvoje komunitních škol a center, které tyto principy uplatňují.

POPIS PROJEKTU

Projekt Rozlety doplňuje chybějící články v péči o dospívající mládež z rizikového prostředí. Cílem projektu je zmírnění znevýhodnění dětí ve školách, zlepšení jejich školní docházky a školní úspěšnosti a dále cílená příprava dětí na další studium.

⁹ www.novaskola.org

¹⁰ tamtéž

Než děti začnou navštěvovat aktivity projektu, procházejí diagnostikou. Absolvují testy, které odhalují jejich silné a slabé stránky. Použité ukazatele pouze orientačně ukazují, kde se pohybuje inteligence konkrétního jedince. Testy, které děti na začátku absolvují, také naznačují, jestli dokáží fungovat ve skupině, jestli jsou stabilní a schopny vydržet práci, která je čeká. Dalším kritériem pro přijetí je míra sociálního znevýhodnění.

Cílem projektu je podporovat žáky při výběru střední školy a v jejím studiu i po ukončení ZŠ. Kateřina Moravcová, lektorka českého jazyka a koordinátorka dobrovolníků v Nové škole, říká: „Když se přihlásí dítě, které je na hodně podprůměrné úrovni, nezapojujeme ho raději do skupinové výuky. Takové dítě vyžaduje více individuální péče, kterou u nás nabízí spolupráce s dobrovolníky. Naši ambicí je ale hlavně zvyšování šancí na studium pro ty děti, které mají dostatečné schopnosti nebo motivaci, ale z různých důvodů nemají stejné možnosti jako většina.“

Jan Polák, který v Nové škole doučuje matematiku, popisuje výuku: „Náš přístup k dětem je hodně individuální. Lektori mají k dispozici výsledky testů, které se s dítětem dělají na začátku a v průběhu školního roku. S těmito informacemi se nám potom pracuje lépe. Snažíme se o střídání činností tak, aby to pro děti bylo co nejpestřejší. Výuka u nás je volnější, než jak jsou děti zvyklé ze školy, hrajeme hry, prostředí je přátelštější, mohou si s námi tykat a svěřovat se nám.“

Kateřina Moravcová doplňuje: „V češtině se například snažíme zapojovat i kritické myšlení, protože děti mívají problémy s porozuměním. Navíc jsou zde i děti cizinců, u kterých je výuka hodně specifická a často se jim lektor musí přizpůsobovat. Při výuce jsou děti rozděleny do malých skupin a většinou je přítomen i asistent lektora. Na jednoho lektora tedy

připadá poměrně malý počet dětí, a proto jsme schopni program připravovat individuálně..“

V Nové škole funguje i psychologka, která všechny děti dobře zná a pracuje s nimi. Pravidelně absolvují testy a rozhovory. Psycholožka se dětem na základě jejich zájmů a výsledků testů snaží doporučovat, co by pro ně bylo do budoucna vhodné, pomáhá s výběrem školy i s volbou profese. Celý tým pracovníků Nové školy pomáhá dětem v jejich profilaci a dává jim nezbytnou podporu a sebevědomí.

Uvědomují si děti v Nové škole a jejich rodiče důležitost vzdělání? Kateřina Moravcová na to odpovídá takto: „To je velice individuální. Myslím, že je to podobné jako u jiných dětí. Jsou rodiče, kteří mají sami vzdělání, někdy i vysokoškolský titul, pro ty je to samozřejmě velká priorita. Pak jsou rodiče, kteří vzdělání nemají, ale uvědomují si, že je to znevýhodňuje. Musí například dělat nekvalifikovanou práci, takže už to je pro ně impuls, proč chtějí, aby jejich děti studovaly a měly lepší vzdělání. Vidi v tom smysl. Jsou ale samozřejmě i rodiče, pro které vzdělání není prostředkem k lepšímu životu. Problémem často bývá, že spousta rodičů našich dětí si pod učením nedokáže představit nic konkrétního. Děti u nás si důležitost vzdělání uvědomují, protože k nám chodí dobrovolně, ve svém volném čase po škole.“

TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU

Nová škola se stará také o aktivní využívání volného času svých dětských návštěvníků. Pravidelně jsou odpolední herní aktivity a klubové hry. Ve svých prostorech má učebny, které v časech, kdy není výuka, fungují jako klubové místnosti. Zde mají děti přístup na internet, je tam stolní fotbal a knihovna. Je to prostor, kde mohou

Příběh osmý

děti vypracovávat referáty, psát úkoly, nebo si dělat něco svého. Děti z rodin, ve kterých doma nemají potřebné podmínky, tuto možnost vítají. Klub je prostorem pro uskutečňování nejrozmanitějších aktivit, které obohacují a rozšiřují znalosti studentů, posilují mezilidské vztahy, podporují vzájemnou komunikaci a spolupráci dětí. Pravidelně se uskutečňují návštěvy divadelních představení a výstav, sportovní akce, jednodenní a vícedenní výlety, rukodělné aktivity typu keramická dílna nebo každoroční piknik v parku Stromovka. Jednou za rok probíhá víkendový výukový výjezd. Zde se děti intenzivně učí a připravují na přijímací zkoušky na střední školy.

Volnočasové aktivity má v Nové škole na starosti Elie Lusaku: „Snažíme se u dětí rozvíjet sociální kompetence. Chceme, aby si samy našly pevné zázemí, aby věděly, že tu našly spojení s dalšími dětmi. Pro ně je nesmírně důležité, že mohou někam patřit. Snažíme se o to, aby byla Nová škola prostředím, které nikoho nestigmatizuje. Děti se tady potkávají s jinými dětmi, které jsou v podobné situaci jako ony samy, řeší stejné nebo podobné problémy.“

Na otázku jaké problémy se u dětí objevují nejčastěji, Elie Lusaku odpovídá: „Je problém, jestliže domácnost nefunguje jako celek, jako rodina. Někdy neexistuje v okolí dětí nikdo, kdo by dohlížel na jejich domácí úkoly nebo kdo by jim pomohl s doučováním, to je problém u většiny z nich. Problémem pro ně bývají také vztahy v rodině. Někdy se jich na to ptám a oni často řeknou, ať to neřeším. Jedna dívka s námi byla v klubu a říkala, že nemůže domů dříve než v sedm. Ptal jsem se proč a ona mi odpověděla, že táta má doma přítelkyni. Ta dívka v té rodině sice žije, je to její zázemí, ale je omezená tím, že se nesmí vrátit domů před sedmou. Kde má tedy do té doby být? Někdy se mi zase zdá, že rodiče nemají k dětem důvěru, jsou i tací, co chtějí, abych zavolal, že jsou jejich děti v klubu.“

V rámci projektu Nová škola intenzivně spolupracuje se dvěma partnery - základními školami. Tyto školy jim pomáhají vytipovávat děti z cílové skupiny a informují rodiče o nabídkách projektu. Výchovní poradci těchto škol jsou pojičkem mezi dětmi, rodiči, školou a projektem Rozlety.

Spolupráci s dalšími školami popisuje Kateřina Moravcová: „Se školami, kde nás neznají, je to těžší. Je obtížné se do takové školy vůbec dostat. Na začátku září obesíláme školy i další místa, jako jsou například poradny, s nabídkou zapojení dětí do projektu. Dostáváme velice málo zpětných reakcí. Myslím, že to hodně ovlivňuje vedení školy. Navíc na začátku roku jsou školy zavaleny nabídkami různých kurzů a akcí, takže je velmi těžké se k nim osobně dostat, abychom měli vlastně vůbec šanci jim vysvětlit, co nabízíme. Je třeba jim vysvětlit i to, že nemůžeme pracovat se všemi dětmi. Když školám, co mají zájem, vysvětlíme, kterým konkrétním dětem můžeme pomoci a navážeme spolupráci, školy nám pak samy konkrétní děti osloví nebo vytipují. Někdy se bohužel stává, že nemají vůbec zájem a nechtějí o nás ani slyšet.“

Příběh devátý

SYSTÉM MENTORINGU V TRESTNÍ JUSTICI

REALIZÁTOR:	SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI (SPJ)
PROGRAM ESF:	OP RLZ
VÝŠE PODPORY:	6.166.680,- Kč
DOBA REALIZACE:	24 měsíců
MÍSTO REALIZACE:	Beroun, Kolín, Kladno, Nymburk, Kutná Hora, Jablonec nad Nisou, Liberec, Ústí nad Orlicí, Chrudim, Hradec Králové, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Český Krumlov, České Budějovice, Tábor, Písek a Jindřichův Hradec
KONTAKTNÍ OSOBA:	Dagmar Doubravová
ADRESA:	Korunní 101, 130 00 Praha 3
KONTAKTY:	institut@spj.cz; www.mentoring.spj.cz

2) . zaviesť

. poradiť

. doprovať

. kontrola (ne nahraďujú
činnosti PMS)

. OCTR - poskytnúť info

1) . Romské národnosti

- Pred výkonom trestu

- Po výk

- Ve výk

- Obťažlivé spolupracujú s PMS

2)

- INDIVIDUÁLNI PRÍSTUP

BEZ NĚKROČENÍ PRÁVNHO R

- NESPLŇUJE PMS A JE VEJI PRO
RUKOU

- PREVENČE

- TLUMOČNÍK

- DŮVĚRA, RESPEKT - KLIENČI

Příběh devátý

SDRUŽENÍ PRO PROBACI A MEDIACI V JUSTICI

Sdružení pro probaci a mediaci v justici (SPJ) je občanské sdružení založené v roce 1994 studenty a přednášejícími katedry sociální práce Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Jeho hlavním posláním je podporovat nové způsoby řešení konfliktů, především rozvíjením nových alternativních forem trestů a nápravných opatření. SPJ se významně podílelo také na vzniku Probační a mediační služby ČR, a to jak na přípravách samostatného zákona, tak na vytváření vzdělávacího systému pro úředníky a asistenty PMS ČR jako nové profesní skupiny resortu Ministerstva spravedlnosti ČR. SPJ nabízí kromě mentoringu také speciální programy pro mladistvé i dospělé pachatele trestné činnosti, supervize a specifické kurzy pro odborníky z oblasti sociálních služeb (komunikační dovednosti, mediace, základy trestního práva, lektorské dovednosti), poskytují poradenství a rozvíjí služby v oblastech předcházení a řešení zadluženosti či v oblasti zaměstnávání osob s kriminální minulostí.

O PROJEKTU

Cílem projektu Systém mentoringu v trestní justici je vytvoření fungující služby nazvané Mentor, založené na individuálních potřebách klientů Probační a mediační služby ČR (PMS ČR) z řad Romů ohrožených sociální exkluzí. Projekt dále usiluje o vytvoření národního systému služby Mentor, kterou by bylo možné využít kdekoli v České republice. Projekt se svými aktivitami snaží přispívat k pozitivní změně postoje majoritní společnosti vůči Romům, jako i ke snížení rizika jejich sociálního vyloučení.

Cílovou skupinou projektu Systém mentoringu v trestní justici jsou příslušníci romské menšiny, kterým byl uložen alternativní trest

nebo opatření. Širší cílovou skupinou jsou také obce a kraje, na které se zaměřují zejména informační aktivity. V současnosti se do projektu zapojila střediska PMS ČR v 16 městech České republiky.

AKTIVITY PROJEKTU

Hlavními aktivitami projektu je vyhledávání a školení mentorů z řad příslušníků romské menšiny, kteří budou spolupracovat s PMS ČR a zejména pak samotná práce mentorů s klienty. Ta spočívá ve vedení klientů k vykonání alternativního trestu nebo opatření, v jejich motivování a v pomoci klientům při řešení souvisejících problémů, například při hledání zaměstnání nebo bydlení. Neméně důležité jsou také informační a osvětové aktivity, které mají za cíl zvýšit povědomí odborné i širší veřejnosti o této službě. Mezi ně patří mimo jiné vytvoření webových stránek o službě Mentor, semináře či kulaté stoly v zapojených regionech. Mentori musí proto také navazovat kontakty se státními i nestátními organizacemi v regionu, například s poskytovateli práce v rámci trestu obecně prospěšných prací (OPP) apod.

Barbora Křížanová, koordinátorka projektu, vysvětluje, kdo se může stát mentorem: „*Mentorem se může stát kdokoliv, kdo se hlásí k romské menšině, žije v dané lokalitě, je starší osmnácti let a má minimálně pět let čistý trestní rejstřík. Zájemci poté absolvují pohovory a stohodinový vzdělávací kurz akreditovaný Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy ČR.*“

V rámci pilotního ověření se ukázalo, že pro zajištění kvality činnosti mentorů je velmi důležitá pravidelná účast na skupinových supervizích s ostatními mentory a na schůzkách s pracovníky PMS ČR. V rámci těchto supervizí konzultují mentori obtížné případy

a možnosti řešení náročných situací. Noví mentoři se účastní vzdělávací a rozvojové supervize, pilotně vyškolení mentoři dále pokračují v rozvojové supervizi. Každá supervize má také administrativní část, ve které dochází ke kontrole odvedené práce a výkazů a k proplácení výdajů.

Hlavní úloha mentora spočívá v úzké spolupráci s Probační a mediální službou ČR. Schůzky mentorů s PMS ČR probíhají minimálně jednou měsíčně. Spolupráce s mentorem nastává nejčastěji v situaci, kdy má PMS ČR problém s nějakým klientem: klient například nekomunikuje, nedaří se ho dohledat nebo se objevily problémy ve výkonu trestu a klient neplní své povinnosti.

Mentor klientům vysvětluje, jaké mají možnosti, práva a povinnosti. Upozorňuje je také na důsledky, které plynou z toho, že nevykonávají trest a neplní uložené povinnosti a komunikuje s poskytovatelem práce při výkonu alternativního trestu, často klientovi pomáhá s vytvořením časového harmonogramu práce. Stěžejními aktivitami mentora je tedy podpora a motivace klientů, pomoc při řešení dalších problémů (např. hledání zaměstnání, řešení zadluženosti či náhrady škody) a zprostředkování informací.

Jednou z úvodních aktivit projektu byl výcvik lektorů pro jednotlivé vzdělávací kurzy, který se realizoval v únoru 2006. Během kurzu bylo vyškoleno šest lektorů. Součástí lektorského týmu pro realizaci kurzů pro mentory byli také experti z regionů. Hlavní důraz při výcviku nových lektorů byl kladen na předání a sdílení cílů, strategií a obsahu kurzu Mentor, který byl pilotován v roce 2004. Dalším cílem bylo zajistit jednotný postup při vytváření služby Mentor v nových regionech. Proto byl pro lektory připraven výukový manuál. Od března do srpna 2006 byly dle původního

předpokladu realizovány čtyři rekvalifikační kurzy zaměřené na základní právní znalosti z oblasti trestního práva, rozvoj komunikačních dovedností, aspekty mentoringu a na práci s cílovou skupinou. Na teoretickou část kurzu navazovala praktická část kurzu, přímá práce mentorů s klienty. Celý kurz byl zakončen závěrečnou zkouškou a předáním certifikátů úspěšným absolventům.

PRÁCE MENTORŮ

V březnu 2006 byla zahájena realizace stěžejní aktivity projektu, samotná práce mentorů s klienty PMS ČR. Do této aktivity se zapojili i mentoři, kteří byli vyškoleni v pilotním projektu.

Dagmar Doubravová, vedoucí projektu, ze Sdružení pro probaci a mediaci v justici popisuje vznik projektu: „*Inspirovali jsme se u dánské probační služby, kde v roce 2000 začali ověřovat mentoring při práci s klienty. Podobný systém se jim tam osvědčil a už řadu let úspěšně funguje. Práce mentora je založená na filosofii blízkosti ke klientovi (věkové, společné zkušenosti, etnické), která je mimo jiné silným podporujícím prvkem, který zvyšuje pravděpodobnost navázání pomáhajícího vztahu. Mentor pracuje tam, kde žije, zná místní komunitu a její zvyklosti. Na začátku pilotního ověřování v roce 2004 jsme oslovili všechna střediska PMS v České republice s nabídkou zapojit se do služby Mentor a čekali na jejich zájem. Jednotlivá střediska si vážila situaci v daném regionu a potřebnost služby a přihlásila se ta odvážná, u kterých jsme mohli úspěšnost služby začít ověřovat. V současné době je zájem o zapojení do služby Mentor vyšší, než jsme byli schopni v projektu naplnit. Potenciální mentory jsme hledali hlavně ve spolupráci s jinými neziskovými organizacemi a krajskými romskými koordinátory v daných oblastech.*“

Příběh devátý

Romští mentoři dlouhodobě pracují se dvěma až třemi klienty, minimálně 10 hodin měsíčně, což jim umožňuje osobní přístup. Mentoři byli vyškoleni i na takové situace, kdy jdou nabízet službu klientovi přímo do jeho rodiny, do přirozeného prostředí. Mentor díky těmto návštěvám zná podmínky, ve kterých klient žije, zná komunitu, její historii, způsob života, vztahy a v neposlední řadě většina z nich ovládá romský jazyk. Zde je také kladen důraz především na to, aby službu v úvodním rozhovoru dokázali vysvětlit a nabídnout. Pracovníkovi PMS ČR může navázání podobného kontaktu trvat mnohem déle, a tak je mentor často zdrojem velice cenných informací o situaci v dané komunitě. Sociálně vyloučené lokality, ze kterých pochází mnoho klientů, jsou rizikovým prostředím zejména pro mladé lidi. Mladí lidé často nemají doma potřebnou podporu ani vzor a romský mentor může být jediným člověkem, který jim tuto podporu dá. Mentor se může stát pro romské děti pozitivním příkladem.

Na dotaz, jaké jsou nejčastější důvody intervence mentora, Barbora Křížanová odpovídá: „*Nejčastější situací je, že se Probační a mediační službě nedaří klienta, který měl nastoupit k výkonu alternativního trestu, několik měsíců dohledat. Služba se spojí s mentorem a ten už ví, že klient má novou přítelkyni a odstěhoval se někam do vedlejšího vchodu. Za pár dnů přijde mentor na PMS ČR i s klientem. Snažíme se hlavně o dlouhodobou spolupráci. Právní jazyk je velice složitý a klienti často vůbec neznají své povinnosti, ani neumí svoji situaci řešit. Důvody, proč romští klienti nevykonávají alternativní tresty, jsou často v bariérách mezi nimi a většinovou společností. Je zde velká jazyková bariéra, odlišný způsob života. Svoje místo tu má i strach, obavy a samotné sociální vyloučení. Často se stává, že se klient tváří, že rozumí, ale přitom mu nemusí být všechno jasné. Mentor má hlavně motivovat klienta k převzetí odpovědnosti.*“

Paní Marcela přestala chodit na výkon trestu obecně prospěšných prací. Pracovníci Probační a mediační služby ji několikrát obeslali doporučeným dopisem, který se ale vždy vrátil. Paní Marcela jednoduše nebyla k sehnání. Nechodila k poskytovateli práce a nekomunikovala ani s PMS ČR. Probační úředník se spojil s mentorem a ten už věděl, že paní Marcela žije s druhem a zjistil také, že je těhotná, takže má nárok na odložení trestu. Ušetřil tak PMS čas i peníze. Na vykonání obecně prospěšných prací je lhůta jeden rok. Při nevykonání trestu jde klient za každé dvě neodpracované hodiny na den do vězení (např. v případě neodpracovaných 200 hodin jde klient na 100 dní do vězení). Návrh na přeměnu alternativního trestu na trest odnětí svobody se může podat ale i v průběhu jednorocní lhůty. Znamená to však množství práce pro probačního úředníka i pro soud.

Nejčastějšími alternativními tresty jsou podmíněně propuštění s dohledem, který vykovává PMS ČR, obecně prospěšné práce či peněžitě tresty. Do činnosti PMS ČR spadá také možnost zprostředkování dohody mezi pachatelem a poškozeným. To už je ale záležitostí právě pracovníků PMS ČR, která dělá mediaci. Mentoři se do mediace nezapojují, mohou ale klientovi předat informace o této možnosti.

Klienti mají většinou i řadu jiných problémů, než je pouze výkon trestu. Jsou to problémy, které pramení z jejich sociální situace, například zadluženost, nevyhovující bydlení anebo nezaměstnanost. I s řešením těchto problémů mentoři často klientům pomáhají. Musí proto dobře znát také sociální síť v daném regionu.

V případě práce s mladistvými je situace trochu odlišná. Nemluví se zde o trestu, nýbrž jde o tzv. opatření. Příkladem práce s mladist-

vými může být následující případ: Skupina nezletilých osob rozbila několik hracích automatů, přičemž došlo i k menší krádeži. Pachatelé pak měli způsobenou škodu splácet. Pracovníci PMS ČR kontaktovali mentora v Českém Krumlově a ten se domluvil s rodinami pachatelů na způsobu řešení situace. Mentor chlapcům pomohl s nalezením brigády a domluvil jim splátkový kalendář u poškozeného. Jeho důležitou úlohou bylo také komunikovat s rodiči chlapců a všechny zúčastněné motivovat ke zdárnému řešení případu. Chlapci vzniklou škodu postupně splatili.

BUDOUCNOST PROJEKTU

Vize a cíle projektu do budoucna popisuje Dagmar Doubravová následujícím způsobem: *„Probační a mediační služba zatím mentoring hodnotí jako nejúspěšnější projekt, na kterém se podílí. V současné době máme v rámci projektu 36 aktivních mentorů v 17 městech České republiky. Poptávka po mentorech nám ještě pořád převyšuje nabídku. Například zatím z kapacitních důvodů nemůžeme pokrýt ostravské středisko PMS, které dlouhodobě deklaruje svůj zájem o službu Mentor.“*

Výhodnost této služby se ukazuje nejenom v porovnání přímých ekonomických nákladů – na vězení nebo na službu Mentor. Nezanedbatelným efektem je i vzdělání mentorů, kteří si mohou zapojením do této služby zvýšit kompetence a ty pak uplatnit v dalších oblastech života. Po třech letech spolupráce s některými z našich mentorů je patrný pozitivní vliv pro jejich uplatnění na trhu práce.

Úspěšná realizace projektu a služby Mentor rozhodně přispěla k přesvědčení a chuti sdružení pokračovat s mentoringem v trestní justici i pro jiné cílové skupiny klientů.

Příběh desátý

SYSTEM PRO ÚSPĚŠNÉ UPLATNĚNÍ ROMŮ NA TRHU PRÁCE

REALIZÁTOR: IQ ROMA SERVIS, o.s.
PROGRAM ESF: CIP EQUAL
VÝŠE PODPORY: 27 727 716,- Kč
DOBA REALIZACE: Akce 2,3 – 16. 9. 2005 – 30. 8. 2008
MÍSTO REALIZACE: Brno, Jihomoravský kraj
KONTAKTNÍ OSOBA: Bc. Katarína Klamková (ředitelka IQ Roma servis, o.s.)
Bc. Wail Khazal (manažer projektu Equal)
ADRESA: IQ Roma servis, o.s., Hybešova 41, Brno 602 00
KONTAKTY: tel.: 543 214 805; 543 213 310; fax: 543 214 809
katarina.klamkova@iqrs.cz; wail.khazal@iqrs.cz
www.iqrs.cz

Příběh desátý

IQ ROMA SERVIS

Občanské sdružení IQ Roma servis působí v Brně od roku 1997. V současnosti je díky svým aktivitám zapojeno do mnoha národních i mezinárodních projektů. Cílovou skupinou IQ Roma servis (IQRS) jsou především Romové žijící v Brně a v Jihomoravském kraji, kteří se nacházejí v obtížné životní situaci a mají vůli ji řešit. Hlavní snahou sdružení je práce s celými rodinami klientů za uplatnění komplexního přístupu k řešení jejich problémů. Pracovníci IQRS chtějí klienty především motivovat a posilovat je v jejich aktivním zapojení do řešení vlastních problémů. Pomoc a podporu IQRS nejčastěji vyhledávají lidé nacházející se v obtížné sociální či ekonomické situaci, dlouhodobě nezaměstnaní a nízkokvalifikovaní uchazeči o zaměstnání, případně osoby diskriminované na trhu práce. V rámci svých aktivit se IQRS věnuje také dětem a mladým lidem se zájmem o vzdělávací a volnočasové aktivity.¹¹

SITUACE V LOKALITĚ

Situace Romů na trhu práce je v Brně a Jihomoravském kraji složitá. Velká část z nich se potýká s problémy spojenými s nízkou kvalifikací a následně i s dlouhodobou nezaměstnaností. Ta je provázena dalšími jevy jako je apatie, rezignace, závislost na systému sociálních dávek či ztráta pracovních návyků z důvodu neexistence pozitivních vzorů, nedostatečné motivace či předsudků ze strany svého okolí.

PŘEDSTAVENÍ PROJEKTU

Projekt Systém pro úspěšné uplatnění Romů na trhu práce se soustřeďuje především na mládež v období přechodu mezi primárním a sekundárním vzdělávacím cyklem. Jeho prioritou je posílení

kompetencí a dovedností uživatelů služeb v oblasti zaměstnanosti. Cílovou skupinou jsou romské děti, mladí dospělí i jejich rodiče. Aktivity projektu jsou rozloženy do čtyř vzájemně propojených částí: Centrum motivace a stimulace, Centrum vzdělávání, Centrum zaměstnanosti a Antidiskriminační centrum.

CENTRUM VZDĚLÁVÁNÍ A CENTRUM MOTIVACE A STIMULACE

Centrum vzdělávání a Centrum motivace a stimulace provozují aktivity, jejichž hlavním cílem je posílení vzdělávání romských dětí. Snaží se motivovat děti k dalšímu vzdělávání a pomáhat jim překonávat obtížné situace s tím spojené. Aktivity vzdělávacího a volnočasového charakteru jsou zde účelně propojené. Pracovníci center se věnují nejen dětem a mládeži, ale i jejich rodinám. Intervenci v nejbližším okolí a přirozeném prostředí se zvyšuje důvěra a spolupráce mezi klienty a pracovníky. Centra se snaží pokrýt co nejširší spektrum potřeb a zájmů klientů: nízkoprahový klub, dramatická a osobnostní výchova, stimulační technika EEG - biofeedback, poradenství ve vzdělávání, výuka jazyků, počítače, výuka obecných předmětů.

V centrech se s dětmi intenzivně komunikuje, diskutuje se o jejich budoucnosti. Děti se učí nejrůznějším sociálním rolím, orientaci v různých situacích, učí se vyrovnávat s tématy, jako je diskriminace a xenofobie. K tomu slouží především dramatická výchova, v rámci které se užívají různé inovativní a interaktivní vzdělávací metody. Příkladem aktivit dramatické výchovy je divadelní hra o chlapci, který je Rom a je diskriminovaný ve škole. Aktéři, romské děti, přehrávají během vystoupení v divadelním sále IQRS znovu a znovu týž příběh a publikum má možnost do něj zasahovat a měnit děj.

¹¹ Analytická zpráva o.s. IQ Roma servis 2006; 2007

Volnočasové aktivity jsou navíc propojené s multimediální výukou. Velký úspěch zaznamenal fotokroužek či videokroužek, kde si děti natáčejí své vlastní videoklipy, které pak ukládají na webové stránky. Výborně funguje i poradna pro volbu školy, která s dětmi pracuje na individuální bázi. Kdokoliv může do poradny přijít, udělat si profesní test, poradit se o nevhodnější formě studia, vyplnit přihlášku. IQRS organizuje i poradenské lekce pro školy. Jsou určeny pro deváté ročníky základních škol a probíhají formou různých her a diskusí. Cílem je, aby se v nich děti přirozeným a nenásilným způsobem naučily něco nového a aby zároveň nad případnými problémy musely i trochu přemýšlet.

„Romské děti, samozřejmě, už trochu cítí, že mít jenom základní školu nestačí. Domnívám se, že jim někdy chybí reálná představa toho, co studium znamená a obnáší. I když se setkáváme s rodiči, kteří chtějí, aby se jejich děti vzdělávaly, jsou i tací, co rezignovali a už nevěří tomu, že jejich dětem škola v životě k něčemu bude,“ míní Veronika Vaňková, vedoucí pedagogického týmu IQRS. A dodává: „*Sama jsem si uvědomila v jaké situaci romské děti asi jsou. Jako dítě jsem mívala svůj dětský pokoj, kde jsem si mohla dělat úkoly, hrát si. Romské děti nemají možnost se někde připravovat, nemají vlastní prostor. Znáám hodně z nich, které mají na starost mladší sourozence, kterým se musí věnovat. Nikdo se jim nevěnuje, nepomůže jim s úkolem... V předškolním věku získávají romské děti úplně jiné hodnoty. Neumí například vyjmenovat dny v týdnu, není to ale proto, že by byly hloupé, jenom je to nikdo nenaučil. Do školky většinou nechodí, tudíž jdou rovnou do první třídy. V neposlední řadě si myslím, že ve školách není mnoho kreativity a prostoru pro rozvoj osobnosti.*“

IQRS spolupracuje i s partnerskými školami. Podílejí se společně na nejrozdílnějších akcích. Centrum je spolupracujícími školami často

kontaktované, a to hlavně z důvodu navázání kontaktů s romskými rodinami. Školy potom zase doporučují aktivity IQRS svým žákům.

CENTRUM ZAMĚŠTNANOSTI

Centrum zaměstnanosti při IQRS vzniklo ke konci roku 2005. V plném rozsahu začalo fungovat od počátku roku 2006, kdy byl definitivně ustanoven pracovní tým složený ze tří pracovníků.¹² Centrum se orientuje hlavně na pomoc lidem bez zaměstnání. Jeho cílem je pomoci této cílové skupině uplatnit se na trhu práce. Program Centra zaměstnanosti je založen na poskytování dvou základních typů služeb, které se vzájemně prolínají a doplňují. V první řadě se jedná o poradenskou a zprostředkovatelskou činnost, jejímž cílem je systematická pomoc klientům k získání a udržení zaměstnání. Druhou skupinu služeb představují vzdělávací a motivační aktivity, které vedou k rozšíření kompetencí a posílení samostatnosti klientů v procesu hledání zaměstnání.

V roce 2006 uzavřelo Centrum zaměstnanosti IQRS se svými klienty téměř čtyři stovky zakázek. Většinou se jednalo o krátkodobou spolupráci s jedním až třemi kontakty s nezaměstnanými z romské komunity. 120 klientů dochází do centra pravidelně. Na poli klasického zprostředkování práce informují pracovníci centra klienta, kde všude může hledat zaměstnání. Cílem však především je naučit klienty samostatnosti při hledání zaměstnání.

Pracovníci Centra zaměstnanosti nejčastěji klientovi vyhledají pracovní místo na internetu. Klient má pak možnost si z centra pracovní nabídky obtelefonovat. Důležité je, že klienti samotní mají v centru přístup na internet, takže si mohou pracovní místo vyhledávat i sami. Poradenství je učí, jak mají vystupovat při pracovním pohovoru, jaké

¹² Analytická zpráva o.s. IQ Roma servis 2006; 2007

Příběh desátý

mají zvolit oblečení a jak správně komunikovat. Centrum poskytuje také asistenční službu: pokud si klient dostatečně nevěří, nebo je ze situace nervózní, může ho pracovník centra na pohovor doprovodit. Nebude za něho jednat, ale poskytne mu morální podporu.

Centrum nabízí i řadu vzdělávacích kurzů, vede motivační kluby. Kurzy se zaměřují na cílené skupiny, například na mladé ženy a matky s dětmi, které se chtějí vrátit do práce nebo na osoby se zdravotním postižením. Partnerem Centra zaměstnanosti je i úřad práce, přes který pracovníci získávají informace o volných pracovních místech a zaměstnavatelích, které dále předávají klientům.

Co si o perspektivách nezaměstnaných Romů myslí Helena Lorencová, pracovnice Centra zaměstnanosti?: *„Poptávka po práci je v této skupině obyvatel určitě větší, než nabídka. Na stránkách úřadu práce a na jejich inzerátech je pro lidi bez vzdělání málo pracovních příležitostí. Někdy stačí mít jenom vyuční list a člověk má hned mnohem větší šance. Pro nízkokvalifikované osoby se v nabídce vyskytují hlavně brigády, dohody o provedení činnosti, téměř nic dlouhodobějšího charakteru. Měla jsem jednoho klienta, který byl deset let nezaměstnaný, situaci měl ztíženou záznamem v trestním rejstříku. Přišel k nám, začal navštěvovat kurz angličtiny a počítačový kurz. Ve spolupráci s úřadem práce jsme mu dojednali rekvalifikaci, absolvoval kurz obsluhy vysokozdvížeňového vozíku. Sám si potom na internetu vyhledal práci a sám se domluvil se zaměstnavatelem. Byl to takzvaný ideální klient, kterému jsme my poskytli zázemí a podporu a on se osamostatnil a postaral o sebe sám.“*

Centrum zaměstnanosti IQRS má kapacitu nastavenou tak, aby pracovníci osobně znali svoje klienty a měli o nich dobrý přehled. Jedná se o maximálně patnáct klientů na jednoho pracovníka, což umožňuje intenzivní kontakt a větší komplexnost služeb.

S jakými nejčastějšími problémy se Helena Lorencová potýká při spolupráci s mladými lidmi? *„Mladí lidé mají většinou nepřiměřeně vysoké očekávání, nespokojí se jen tak s něčím. Za práci bez adekvátního vzdělání očekávají vyšší výdělků, než je reálné. Druhým častým problémem je diskriminace. Když má někdo školu zaměřenou na určité řemeslo, pracuje většinou v kontaktu s konkrétním zákazníkem, neztratí se ve velké společnosti. Například když malíř nebo natěrač přijde na práci k někomu do domácnosti, stává se, že poté, co zákazník zjistí, že řemeslník je Rom, zakázku zruší...“*

Paní B. (30 let) navštívila Centrum zaměstnanosti IQRS s žádostí o pomoc v listopadu roku 2005. Měla pouze základní vzdělání, avšak také předchozí pracovní zkušenosti s prodejem textilu, či s prací servírky. Společně s pracovníky centra hledala především pracovní místa odpovídající jejím dosavadním zkušenostem. Výběr možných nabídek byl navíc limitován požadavkem zkráceného úvazku jelikož paní B. vychovává malého syna. Paní B. v centru následně absolvovala několik individuálních školení na témata „Jak si hledat zaměstnání“, „Jak se připravit na pohovor se zaměstnavatelem“, „Jak komunikovat se zaměstnavatelem“. Dále navštěvovala kurzy počítačů a anglického jazyka, nabízené IQRS. Zajímala se také o práci v pomáhajících profesích. Paní B. si uvědomuje, jak důležitou roli hraje vzdělání. Nakonec se rozhodla, že největší šanci uplatnit se plnohodnotně na trhu práce bude mít, když si rozšíří své vzdělávání. Úspěšně absolvovala přijímací zkoušky na dálkové studium na střední sociálně-právní školu a přihlásila se na kurz na terénního sociálního pracovníka.¹³

ANTIDISKRIMINAČNÍ CENTRUM

V roce 2006 byla pracovníky IQRS zaznamenána řada případů, kdy bylo s romskými klienty jednáno diskriminačně. Bylo jim bráněno

¹³ Materiály IQ Roma servis; brožura Příležitost ukázat, co člověk umí; 2007

ve vstupu do restaurace, maminkám nebylo umožněno zapsat děti do školky nebo došlo k odmítnutí zájemců o zaměstnání při ucházení se o pracovní pozici. V reakci na tyto zkušenosti a na možnosti obrany proti nerovnému zacházení vzniklo v IQRS Antidiskriminační centrum. Toto centrum se snaží čelit předsudkům ve společnosti, diskriminačnímu přístupu k Romům a paušalizacím hlavně prostřednictvím šíření informací o problematice diskriminace, dále organizováním výstav, pořádáním veřejných prezentací, tvorbou a diseminací opatření zajišťujících rovné zacházení.

VIZE ORGANIZACE

Jak vidí Helena Lorencová budoucnost mladých Romů: *„Stěžejní je, aby v romské komunitě vyrostli lidé, kteří budou ostatní motivovat. Dobrých příkladů je potřeba nejvíce. Naše centrum je pro ně něčím nepřírodným, nejsme jejich rodina, ani členové komunity, proto je důležité, aby naši práci začali dělat i lidé přímo z romské komunity, jen tak může být efekt co největší.“*

Vizi IQ Roma servisu je svět, ve kterém budou existovat živé a přátelské vztahy mezi Romy a majoritními obyvateli. Svět, ve kterém budou Romové přirozeně zastávat důstojné společenské role s respektem ke své kultuře a národnosti.¹⁴ Za své poslání považuje úlohu prostředníka, který podporuje možnosti, příležitosti a odhodlání Romů na cestě jejich růstu a společenského uplatnění. Zároveň chrání jejich práva a důstojnost v rámci společnosti. Projekt na podporu úspěšného uplatnění Romů na trhu práce pomáhá tuto vizi naplňovat díky svému komplexnímu přístupu a díky dobrému propojení jeho jednotlivých částí.

¹⁴ Analytická zpráva o.s. IQ Roma servis 2006; 2007

Příběh jedenáctý

VYTVOŘENÍ A OVĚŘENÍ ŠKOLNÍHO VZDĚLÁVACÍHO PROGRAMU PRO DĚTI ZE SOCIÁLNĚ ZNEVÝHODNĚNÉHO PROSTŘEDÍ V ROMSKÉ LOKALITĚ PŘEDLICE

REALIZÁTOR: ZÁKLADNÍ ŠKOLA ÚSTÍ NAD LABEM - PŘEDLICE
PROGRAM ESF: OP RLZ
VÝŠE PODPORY: 1.400.536,-
DOBA REALIZACE: 15. 10. 2005 – 14. 10. 2007
MÍSTO REALIZACE: Ústí nad Labem - Předlice
KONTAKTNÍ OSOBA: Mgr. Jiřina Krestová
ADRESA: Školní náměstí 100/5, Ústí nad Labem
KONTAKT: tel: 475 600 054
zsprealice@ustipost.cz
<http://ustipost.cz/zsprealice>

Příběh jedenáctý

KOMUNITNÍ ŠKOLA V PŘEDLICÍCH

Základní škola v Ústí nad Labem - Předlicích se věnuje programům zaměřeným na integraci romských dětí již od roku 1991. Soustavnou spoluprací s místní romskou komunitou se postupně vedení školy podařilo poněkud snížit absence dětí a úspěšně realizovat činnost v zájmových kroužcích i v dalších mimoškolních aktivitách pro děti i jejich rodiče. V roce 1993 se „Komunitní škola v Předlicích“ stala jednou z prvních škol v České republice, která v rámci své výuky začlenila pozici tzv. romských asistentů. Díky systematické práci vedení školy a díky aktivnímu zapojování se do různých národních i mezinárodních projektů mají dnes žáci možnost využívat například víceúčelové hřiště, klubovnu či řemeslné dílny. Škola podporuje práci tanečního a pěveckého kroužku, sportovní kroužky a prázdninový tábor žáků v přírodě.

Vzhledem ke své mnoholeté činnosti v oblasti mimoškolních aktivit a vzhledem k snaze zohledňovat specifické potřeby žáků z předlické lokality byla v roce 1999 předlická základní škola zařazena v rámci projektu Rovnost v rozdílnosti do systému přidružených škol UNESCO. Předlická škola je zakládajícím členem Ligy komunitních škol České republiky a v současné době se zde ve 14 třídách učí 191 žáků od nultého do devátého ročníku a pracuje zde 17 pedagogů.

O PROJEKTU

Hlavním cílem projektu „Vytvoření a ověření školního vzdělávacího programu pro děti ze sociálně znevýhodněného prostředí v romské lokalitě Předlice“ je začlenění prvků otevřeného a projektového vyučování s kontinuálním propojením na volnočasové aktivity do výuky. Projektové vyučování je netradiční formou vyučování, kde si děti

mohou vybrat, do jaké činnosti se v rámci určitého tématu zapojí. Pracují na projektech podle svého zájmu v různorodých skupinách. Výsledky svého bádání a zkoumání pak předvedou ostatním žákům, případně, je-li to možné, uspořádají výstavu či prezentaci.

Skupina přibližně šesti žáků vypracuje například projekt na téma Egypt. Rozdělí si úkoly. Jeden se zaměří na Kleopatru, druhý na ostatní historii, jiný má zpracovat geografii, další se zabývá přírodním bohatstvím. Žáci mají na vypracování projektu několik měsíců. Nejdříve si rozdělí úkoly, pak společně vypracují scénář, ve kterém každý zvlášť dopracuje svoji část. Na konec svůj projekt odprezentují ostatním spolužákům.

Vzdělávání formou projektů umožňuje žákům propojení poznatků z jednotlivých předmětů s praxí. Individualizace vzdělávání směřuje k rozvíjení práce s informacemi včetně využívání počítačů. Otevřené vyučování vede děti především k osvojení si sociálních a komunikačních zručností a dovedností, jako je spolupráce, diskuze, kompromis či vyhledávání nevhodnějších způsobů řešení problémů.

Otevřené vyučování vytváří pro školní práci jiný rámec, než který se v českém školství používal doposud. Typické je pro něj to, že se poznatky více vzájemně propojují. Zaniká hranice mezi tradičními vyučovacími hodinami, rozvrh hodin je nahrazen tzv. rozvrhem činností. Učitel určitý čas vysvětluje a předvádí. K pochopení a dobrušení látky je však oproti klasickému pojetí školy dán žákům velký prostor pro samostatnou práci. Proměňuje se tak role vyučujícího, který sice kontroluje učení žáků, neřídí však každý jejich krok. Žáci mají na každý týden připravené plány, podle kterých v vymezeném čase pracují.

SITUACE V LOKALITĚ

V Komunitní základní škole v Předlicích dnes tvoří romské děti 100% většinu. Před rokem 1990 byla situace na předlické základní škole o něco jiná. Škola sice měla větší procento romských žáků než byl celorepublikový průměr (přibližně 50%), nebyla ale tehdy výhradně romskou školou. Po roce 1990 dostali rodiče možnost sami se rozhodnout, do které základní školy své dítě zapíší. Většina rodičů z řad majority přestala do školy, kterou vnímala jako „romskou“, své děti zapisovat. Během několika málo let se z předlické školy stala škola, kterou navštěvují výhradně romští žáci.

AKTIVITY V RÁMCI PROJEKTU

Vedení školy se snaží o vytvoření optimálních podmínek pro školní vzdělávací činnost. Nezbytné je také zajištění knihovny nebo výpočetní techniky jako zdroje informací pro samostatnou práci žáků. V rámci školního vzdělávacího programu vznikají na škole projekty na průniková témata, jakými je například náboženství, umění, etnicita, multikulturní výchova. Všechna témata jsou rovněž rozvíjena a doplňována činností ve volném čase. K některým volnočasovým aktivitám zve škola také rodiče dětí jako spolutvůrce procesu vzdělávání a tím ovlivňuje i zpětné působení na žáky.

Projekt Školní vzdělávací program vstoupí ve školním roce 2007/2008 do 2. etapy. Finanční podpora z Evropského sociálního fondu škole pomohla také k získání technického zázemí a vybavení, které by jinak při výuce nebylo k dispozici. Jiřina Krestová, speciální pedagožka školy, říká: „Jiným dětem můžete říct, ať si doma něco nastudují v knížce, třeba v atlasu světa, nebo je můžete požádat, aby si z domova nějakou knížku přinesly. U romských dětí toto možné

není. Děti v romských rodinách nemají svůj vlastní prostor a zázemí. Jen v málokteré romské domácnosti naleznete knihovnu. Děti, které k nám nastupují do první třídy, často nemají ani základní návyky...“

Socioekonomické zázemí žáků školy a problematická situace v předlické lokalitě přivedly pedagogický sbor na myšlenku vytvořit specifický model školy. Velká pozornost se zde věnuje výchovně vzdělávací činnosti. Využívá se také asistentská práce. Na škole pracuje pět romských asistentů, kteří pomáhají zvláště učitelům na prvním stupni při individuální práci s žáky. Romský asistent automaticky vyvolává v dítěti důvěru a je jakýmsi mediátorem mezi učitelem a žákem. Současně škola usiluje i o získávání rodičů svých žáků pro cíle školy a o jejich zapojování do školních aktivit.

Na otázku, v čem se žáci předlické základní školy liší od žáků jiných základních škol, odpovídá ředitel školy Oldřich Barták takto: „Když se podívám na svoji vnučku, která má kolem sebe čtyři dospělé osoby, kteří se jí pořád věnují, mámu, tátu, babičku a dědečka, vím, že romské děti takovou péči v raném dětství nemají. Jsou většinou doslova vychovávané staršími sourozenci, kterým zůstaly na krku. Ti je položí někam k plotu, a když tyto děti něco potřebují, tak si to musí jednoduše vykřičet. V tomto věku děti nejvíc ztrácejí, nerozvíjí se u nich dlouhodobá paměť, nemají množství jiných návyků, které jsou pro majoritní děti téměř samozřejmostí. Kolem páté třídy jsou romské děti většinou na srovnatelné úrovni s českými dětmi, ale je u nich patrné, že těžko překonávají překážky, chybí jim výdrž a trpělivost. Tyto děti vyrůstají téměř bez pravidel. Když do naší školy vstoupí, tak my jsme ta zlá instituce, která po nich pravidla vyžaduje. Nemůžeme se odvolat ani k rodičům, protože ani oni sami pravidla nedodržují. V romských rodinách velí děti. Dítě má vždy pravdu, nikoli učitel. Žáci se emocionálně neovládají a z toho plyne mnoho kázeňských problémů.“

Příběh jedenáctý

Kromě povinných předmětů se na předlické škole vyučují i některé volitelné předměty jako například informatika, cvičení z českého jazyka, nebo péče o domácnost. Škola považuje za stěžejní záležitost zaměřovat se při výuce na rozvoj komunikačních zručností a slovní zásoby. Speciální pedagožka Jiřina Krestová o důležitosti rozvoje komunikačních kompetencí říká: „Málokdo si uvědomuje, že pro romské děti je čeština vlastně cizím jazykem. Jejich jazyková bariéra je daleko větší, než se všeobecně předpokládá. Problém je, že v současnosti malé děti neumí už ani pořádně romsky. Do první třídy nastupují s minimální slovní zásobou. Proto se zde snažíme rozvíjet komunikaci všemi směry. Zvládání jazyka je totiž základním předpokladem k učení se. Když někdo nerozumí tomu, co se říká, těžko bude rozumět třeba fyzice, která se v tom jazyce vyučuje... Romština má přeci úplně odlišné kořeny než čeština. Potýkáme se s problémem, že naše děti mají napůl cizí jazyk češtinu a k tomu ještě podle osnov musí mít na druhém stupni další dva cizí jazyky, nejčastěji němčinu a angličtinu. Měli jsme případy žáků, kteří se po roce vrátili z Anglie a z angličtiny neuměli vůbec nic.“

Škola si dále klade za cíl měnit postoje a hodnoty svých žáků. Snaží se zejména zlepšit postoj ke vzdělání, ke kultuře i k sobě samým. Důležité je, aby si romské děti začaly vážit samy sebe, a aby získaly úctu k druhým lidem. „Mezi dětmi se setkáváme s přetrvávajícími stereotypy, se kterými je nutné pracovat. Uvedu příklad. Když řeknu žákům, aby uklidili třídu, automaticky se zvednou holky a jdou uklízet. Pak se ptám kluků, proč nechávají holky, aby uklízely, a oni mi odpoví, že uklíd je přeci práce pro holky. Na školním dvoře jsme uklízeli, zame-talo se listí, jednomu chlapci jsem dala do ruky koště a on hned na to: panebože, chlap a koště, jak to má jít dohromady, co já s tím mám vůbec dělat... Tyto stereotypy se nepovede překonat bez otevřenosti na obou stranách – jak majority tak Romů.“, říká Jiřina Krestová.

Česká společnost je plná předsudků a paušálních soudů, a tak si asi každý položí otázku, jak získává předlická škola pedagogy. Oldřich Barták, ředitel školy na toto téma říká: „Pedagogická fakulta, bohužel, vůbec nedokáže připravit svoje absolventy na praxi, a to teď nemám na mysli praxi na naší škole, ale jakoukoliv praxi. Přicházejí k nám mladí učitelé s velkým smyslem pro spravedlnost a plní ideálů. Často mají v sobě „misionářského“ ducha a chtějí se věnovat právě romským dětem. Mívají srdce na dlani a čím více dávají to své srdce na dlaně, tím je menší jejich autorita. Málokomu se povede naplnit své ideály o tom, že právě on přetrhne ty pomyselné řetězy a pomůže romskému žákovi, aby se rozletěl ke vzdělání. Jinými slovy, učitelé se k nám dvakrát nehrnou, protože výsledky jejich práce nejsou bezprostředně viditelné, jako v případě jiných škol. Je to běh na dlouhou trať. Správný pedagog, jak jej vnímáme my, se musí umět spokojit i s malíčkostmi, protože malé úspěchy jsou v našem případě vlastně velkými kroky vpřed.“

Jedním z těchto malých úspěchů je například bývalý žák předlické základní školy, pan Zdeněk, který má v současnosti před sebou poslední rok studia na vysoké pedagogické škole. Bude z něho učitel prvního stupně základní školy, a je možné, že se pak vrátí do Předlic a bude zde učit a motivovat romské děti ke vzdělávání.

VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

Aktivity předlické školy nekončí pověstným posledním zvoněním. Vedení si uvědomuje i důležitost volnočasových aktivit, které mohou žáky pozitivně stimulovat a rozvíjet jejich zručnosti a dovednosti. Volnočasové aktivity navazují na vyučování a jsou pojímány jako další forma vzdělávání u dětí romského etnika. V současné době zde funguje asi patnáct kroužků, které mají celkem stovku účastníků. Úspěšný je především taneční a pěvecký kroužek Lion, který fungu-

je již desátým rokem pod vedením romské asistentky Zlaty Žigové. Lion se pravidelně účastní ostravského festivalu romské kultury, vystupoval na romském festivalu ve Strážnici, na zahájení lázeňské sezóny v Teplicích či na americké ambasádě při předávání cen v literární soutěži Romano suno. Své úspěchy slaví i kroužek keramiky, který navštěvuje několikrát týdně kolem patnácti děvčat. O kvalitě své práce se děvčata přesvědčila v zimě při vánočních trzích, kde se jim podařilo svá „umělecká dílka“ prodat během pouhé hodinky.

Se školou také spolupracuje občanské sdružení Kheroro, které je oficiálním partnerem projektu ESF. Sdružení vydatně pomáhá v komunikaci s rodiči žáků. Projektem „Malá řemesla“ se snaží poskytnout předlickým občanům možnost zapojit se do práce v keramické, truhlářské a šicí dílně. Kheroro pracuje při škole od roku 1999. Všechny aktivity sdružení jsou zaměřeny na oblast využívání volného času a vzdělávání. V rámci dílen, které Kheroro nabízí, tak mohou plnohodnotně využívat svůj volný čas nejen všechny děti z Předlic, ale i bývalí žáci školy a dospělí.

PŘÍPRAVNÁ TŘÍDA PRO DĚTI V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU (mimo projekt ESF)

Pro romské děti je důležitá i příprava na školní docházku v předškolním věku. Ve škole funguje již od roku 1992 přípravný ročník. Umožňuje zejména dětem s odloženou školní docházkou plynulejší vstup do základní školy. Přípravný ročník slouží ke zvyšování úrovně znalostí dětí v předškolním věku a tím i k jejich větší připravenosti pro vstup do první třídy. Předlická základní škola chce romské děti v předškolním věku naučit i vztahu ke zvířatům a snaží se je také zajímavým způsobem motivovat ke koncentraci a pozornosti. Do přípravného ročníku začal proto před několika měsíci docházet

psovod se svým psem. První návštěva vzbudila u dětí velké nadšení, ale několik z nich se velkého psa bálo. Nyní se již všechny děti na psa těší, v den návštěvy jsou velmi pozorné a dělají vše pro to, aby měly na velkého psa čas. Návštěva psovoda pomáhá k stimulaci jejich výkonnosti a je pro ně motivačním prvkem – oblíbené vystoupení je pouze za odměnu.

Závěr

ÚSKALÍ A PŘEKÁŽKY ÚSPĚŠNÉ REALIZACE PROJEKTŮ ZAMĚŘENÝCH NA INTEGRACI ROMŮ V ČR

Příběhy, se kterými jsme se v této publikaci seznámili jsou příběhy úspěchu. Je za nimi tvrdá lidská práce a chuť něco změnit nejen ve prospěch Romů, či sociálně vyloučených, ale ve prospěch nás všech. Jsou to projekty, které kromě myšlenkové hodnoty, často inovativních řešení a velkého potenciálu k dosažení změn, zaručovaly také propojenost s národní, regionální nebo místní politikou sociálního začleňování nebo romské integrace. A právě to poslední kritérium, ač pro mnohé se může zdát nepodstatné, je pro stát stěžejní. Evropský sociální fond, je jedním z (a často jediným) nástrojem státu, kterým se uplatňování národních, regionálních či místních politik, v posledních letech podněcuje.

Úspěšnost jakékoliv politiky, strategie či koncepce, tím spíše pokud řeší vzájemné soužití Romů a majoritní společnosti, nestojí pouze na jejím uplatňování prostřednictvím projektů podpořených z Evropského sociálního fondu, ale také na třech významných pilířích – politické vůli, financích a personálních kapacitách. Pokud jeden z těchto faktorů chybí, i sebelepší plán/projekt/program není udržitelný a je určen k neúspěchu.

Jak ukazuje řada z prezentovaných projektů, získat na svou stranu politiky bylo, je a bude problém. A přitom jedině souhlas politické reprezentace může dát zelenou strukturálním změnám, které povedou k zlepšení kvality života na lokální úrovni.¹⁵ Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů půso-

bících v této oblasti¹⁶ provedená ve více než 180 obcích v ČR poukázala na fakt, že pouze 1% z těchto obcí má nějakou strategii pro řešení tohoto problému¹⁷. Příklady ze zahraničí¹⁸ dokazují, že pouze dohoda o řešení problematiky sociálně vyloučených lokalit napříč politickým spektrem, která bude přesahovat krátkozrakost jednoho politického období a bude v sobě zahrnovat aktivity a opatření jak na národní tak na regionální (místní) úrovni, může vést k potřebným změnám. V České republice není možné tento způsob řešení zatím očekávat, už samotné (často formální) zapojení města do realizace projektu je vnímáno jako pozitivní (a pro politiky riskantní) krok.

Ze všech tří pilířů tím nejdůležitějším je rozvoj lidských zdrojů, zvyšování kvalifikace a vzdělání pro realizaci projektů/programů/politik/strategií, pro jejich vytváření, hledání nových způsobů a přístupů a také jejich vyhodnocení (evaluaci). Díky Evropskému sociálnímu fondu se rozběhla řada projektů, jejichž cílem je zvyšování kvalifikace a vzdělání sociálně vyloučených Romů. Tyto projekty samy o sobě však nemohou vést k nezbytné a zásadní změně celého systému. To je úkolem státu.

Česká republika si tyto nedostatky dlouhodobě uvědomuje (viz. Zprávy o stavu romských komunit za léta 2004, 2005, 2006) a ve fázi příprav je pilotní projekt, jehož cílem je vytvořit nástroj, kterým stát může předávat know-how a koordinovat finanční prostředky na

¹⁵Záměrně v textu zmiňuji zlepšení kvality života na lokální úrovni, a nikoliv zlepšení životní situace Romů, obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Existence sociálně/prostorově vyloučených lokalit v obci ovlivňují život všech lidí, ať už ekonomicky, prostorově, či kvalitativně. Projekty či programy cílené na pomoc těmto cílovým skupinám, ve svém důsledku, ovlivní kvalitu života každého občana obce/města.

¹⁶MPSV, GAC, Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti, Praha 2006, www.esfcr.cz (<http://www.esfcr.cz/files/clanky/3732/brozura.pdf>).

¹⁷Analýza neřeší kolik z existujících strategií je dlouhodobých, jak byly schváleny a zda pokrývají celou problematiku komplexně.

¹⁸Municipal program of shanty towns eradication in Avilés, <http://www.peer-review-social-inclusion.net/peer-reviews/2006/social-integration-of-roma-people-municipal-programme-of-shanty-towns-eradication-in-aviles>

ÚSKALÍ A PŘEKÁŽKY ÚSPĚŠNÉ REALIZACE PROJEKTŮ ZAMĚŘENÝCH NA INTEGRACI ROMŮ V ČR

lokální úroveň tak, aby tyto aktivity byly propojeny se strategickým cílem státu, kterým z dlouhodobého hlediska je vymazání sociálně a prostorově vyloučených romských lokalit z mapy ČR. Nástroje, které stát má v ruce, a kterými ovlivňuje aktivity jednotlivých lokálních aktérů, musí používat takovým způsobem, aby byly ve shodě s Dlouhodobými zásadami koncepce romské integrace a nevybočovaly k anomáliím typu unimo-buňkových kolonií.

Czesław Walek

Autor zastupuje Českou republiku ve skupině expertů Rady Evropy MG-S-ROM.

*Do roku 2007 působil jako ředitel kanceláře Rady vlády ČR pro záležitosti
romské komunity a byl vedoucím pracovní skupiny
pro záležitosti romských komunit v rámci ESF.*

Seznam zkratek

- ESF** - *Evropský sociální fond*
- CIP EQUAL** - *Program Iniciativy Společenství EQUAL*
- JPD 3** - *Jednotný programový dokument pro Cíl 3 regionu NUTS II hl. m. Praha*
- OP RLZ** - *Operační program Rozvoj lidských zdrojů*
- SROP** - *Společný regionální operační program*

SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY (summary)

STORY 1: CZECHKID

ESF OP:	OP Human Resource Development
ALLOCATION:	2.397.000,- CZK
PERIOD:	1. 1. 2005 – 31. 12. 2007
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Středočeský Region

SUMMARY:

Czechkid project is above all a comprehensive tool for the introduction of multicultural education into the Czech schools. The original concept of the website exploring the identity and differences between children in this way was developed by the professor Chris Gaine from the University of Chichester in the UK. The first such site was „Britkid“. Czechkid was set up as a result of a broad cooperation between the students and employees of the Faculty of Humanities at Charles University in Prague, Department of Civil Society Studies on one hand, and specialists from the world of academia and the non-profit sector on the other. On the websites you can find 2 areas - one for teachers and second for the children and public. The teacher's part is offering a wide range of theoretical studies, case studies and texts to assist teachers dealing with different topics of multiculturalism. The second part is presenting stories of virtual 10 children (youths) from different social-cultural background that are situated in a different environment and occasion, discussing several issues. It offers visitors to play an interactive role. See www.czechkid.cz.

STORY 2: KEY TO CHANGE

ESF OP:	OP Human Resource Development
ALLOCATION:	13.699.302,- CZK
PERIOD:	April 2006 – March 2008
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Ostrava, Brno

SUMMARY:

The civic association Společné Soužití („Mutual Life Together“) is a registered Roma-Czech non-governmental non-profit organisation which has been active in Ostrava since 1997. The organisation is trying to deal with the social exclusion of members of the Roma community in Ostrava and Brno region, and to create a platform for the interaction between the Roma and non-Roma citizens. Through the community work method, Mutual Life Together tries to improve the social and living conditions of the poor families in need. The association's activities are focused on social and legal counselling, education, and the issues of housing, employment, conflict resolution and human rights. The project „Key to the change“ provides Roma police assistance, social services and community work. The innovative method of Roma police assistance was based on the necessity to deal with the usury within the Roma community that causes serious problems to Roma families and that is deepening their social deprivation. Police assistants are chosen from the local Roma community and they are educated through an accredited course. Along with the course, they are provided with a wide range of services and counselling in a close cooperation with the Police of the Czech Republic.

SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY (summary)

STORY 3: COMMUNITY WORK IN DOBRÁ VODA

ERDF/ESF OP:	Joint Regional OP
ALLOCATION:	4.329.281,- CZK
PERIOD:	1. 9. 2006 – 30. 6. 2008
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Dobrá Voda u Toužimi, Karlovarský Region

SUMMARY:

The main mission of the organisation Český západ („Czech West“) is to support the development of the civil society in Toužim territory. Český Západ advocates to end the social exclusion of members of the Roma community in Dobrá Voda and to create a platform for the interaction between the Roma and non-Roma communities in Toužim. Through the community work method, Český západ tries to improve the social and living conditions of the poor Roma families in need. The association's activities are concentrated on the areas of humanitarian, educational, social and legal counselling and the issue of employment. The aim of the association is to strengthen the mutual trust and cooperation. The project „Community work in Dobra voda“ focuses on the whole local Roma population. It supports children to attend nursery schools, children attending elementary and high schools via several creative educational and leisure time activities. Courses for the grown-ups are organized to develop their social competences and knowledge. There is also an employment programme in Dobra voda. An employment consultant advises people where to look for a job, how to apply for it, and they also cooperate with the employment office in the city.

STORY 4: SUPPORT OF THE EMPLOYMENT AND EDUCATION OF ROMA CITIZENS IN NOVÝ BYDŽOV

ERDF/ESF OP:	Joint Regional OP
ALLOCATION:	2 773 000,- CZK
PERIOD:	1. 1. 2006 – 30. 6. 2007
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Nový Bydžov

SUMMARY:

The project „Support of the employment and education of Roma citizens in Nový Bydžov“ began in 2006 and lasted eighteen months. The main idea of the project was the social integration of the local Roma people. The adaptation of occupational habits and skills was essential for the selected group of participants. This project was very exceptional because it was initiated and administrated by the city Nový Bydžov itself, not by the non-governmental organization as is usual in Czech Republic. Five important companies from Nový Bydžov and its neighbourhood cooperated with the municipality on the project. These companies employed twelve participants for fifteen months during the project. The cooperating companies invoiced 50% of wage costs to the project budget. In spring 2006, retraining schemes for all the participants were organised. In the beginning, the project assumed that seven participants will achieve the objective. The results have exceeded the expectations. All twelve participants terminated the retraining schemes; ten of them finished the whole project. Two participants signed the regular job contract with the employers involved in the project.

SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY (summary)

STORY 5: POLIS

ESF OP:	CIP EQUAL
ALLOCATION:	6. 622. 723,- CZK
PERIOD:	3. 8. 2005 – 2. 8. 2008
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Bílina, Plzeň, Ústí nad Labem

SUMMARY:

Implemented as a pilot project of Člověk v Tísni („People in Need Organisation“) in the Czech Republic, in the regions and cities of Plzeň, Ústí nad Labem and Bílina, the „POLIS“ project provides complex services and counselling for people in danger of social exclusion and for employees of the institutions working and dealing with socially excluded people. The primary objective of the „POLIS“ is to coordinate the services of all institutions - non-governmental organisations (NGOs) and authorities in the selected areas, so that they all work together to fight against the worsening of social exclusion and the development of the excluded localities. The project reaches this aim by implementing non-discriminatory measures that help the socially deprived to integrate into the wider society, and also helps them to receive the appropriate education needed for succeeding in the labour market.

STORY 6: STRENGTHENING THE CAPACITY OF LIBEREC ROMA ASSOCIATION

ESF OP:	OP Human Resource Development
ALLOCATION:	394.560,- CZK
PERIOD:	1. 9. 2005 – 31. 3. 2007
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Liberecký Region

SUMMARY:

Liberecké romské sdružení („Liberec Roma Association“ - LRS) reacts to the basic problems of the Roma Community in the area by supporting the education, leisure time activities, unemployment and proper civilian life in the Liberec region. The association provides a foundation for activities supporting coexistence of different cultures. In 2005, LRS was supported from the Global Grant of ESF. The supported project was aimed at empowering human resources and strengthening the capacity of LRS, especially through the provision of proper education to the project managers. Different courses such as NGO legislation, social services standards, labour market legislation, pedagogical minimum or psychology and project administration were provided. As a result, the employees of LRS are now better prepared to run new projects and programmes and they are also motivated to further education.

SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY (summary)

STORY 7: OPPORTUNITY

ESF OP:	OP Human Resource Development
ALLOCATION:	1.507.356,- CZK
PERIOD:	1. 10. 2006 – 30. 6. 2008
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Plzeň

SUMMARY:

The project „Opportunity“ was initiated by the civic association Ponton in October 2006 with the support of ESF. This project is very successful in working with the unemployed youth in Plzeň. Its target is to intensify and reinforce competency of the unemployed young people who are among other things endangered by the social exclusion. The project is mainly focused on providing support when the target group is entering the labour market. The project is divided into four separate courses. The project activities begin with the basic identification with the labour market, continue with the development of skills which are useful in the job search such as communication, correct conduct, CV writing and finish with the final exam.

STORY 8: TAKING OFF

PROJEKT ESF:	Single Programming Document 3, Prague
ALLOCATION:	2.230.800,- CZK
PERIOD:	1. 1. 2006 – 31. 12. 2007
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Prague

SUMMARY:

Poor family situation, different nationality and social conditions are often reasons for a disadvantage that most of the children are unable to handle. Non-governmental organisation Nová škola („New School“) is trying to help these children with their studies and to support them in a difficult time of conversion between the elementary and intermediate school. The project „Taking off“ basically helps to prepare kids for their entrance exams to the secondary schools. Since 2000, the program has successfully prepared over 35 students from disadvantaged backgrounds to get into the secondary school. The students come to the centre twice a week for tutoring in mathematics and the Czech language, which are the two key competencies that determine their academic future. Moreover, they can participate in the English courses once a week and in the secondary school children's club once in two weeks. The project also includes a club that offers leisure time activities for the kids. The club is designed not only to generate and maintain interest in the program provided, but it also helps to develop the team building, communication skills and creativity.

SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY (summary)

STORY 9: SYSTEM OF MENTORING IN CRIMINAL JUSTICE

ESF OP:	OP Human Resource Development
ALLOCATION:	6.166.680,- CZK
PERIOD:	24 month
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Beroun, Kolín, Kladno, Nymburk, Kutná Hora, Jablonec nad Nisou, Liberec, Ústí nad Orlicí, Chrudim, Hradec Králové, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Český Krumlov, České Budějovice, Tábor, Písek a Jindřichův Hradec

SUMMARY:

The main ambition of the project „System of mentoring in criminal justice“ is to create an efficient service of the Mentor. This service is based on the individual client needs. The target group of this project are mainly Roma people endangered by social exclusion. Mentor is a person who assists, advises and helps a trespasser of a delict in the execution of the alternative penalty. It is a person from the Roma community. The mentor's role is to motivate and stimulate trespassers on one hand and to assist Probation and mediation service on the other. The mentor closely cooperates with the Probation and mediation service, helps to extend its knowledge of the Roma community and to improve its work in the field.

STORY 10: SYSTEM FOR SUCCESSFUL USE OF ROMA ON THE LABOUR MARKET

ESF OP:	CIP EQUAL
ALLOCATION:	27 727 716,- CZK
PERIOD:	2. 3. – 16. 9. 2005 – 30. 8. 2008
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Brno, Jihomoravský Region

SUMMARY:

The IQ Roma Servis (IQ Roma Service Civic Group) has been active in Brno since 1997. The group began working on a new profile in 2003 with the aim of building a modern, functional, flexible, and fully-professional non-governmental, non-profit- organisation that would become a credible partner for the citizens and public administration in Brno, the entire region of South Moravia, the Czech Republic, and the European Union. The aim of the project „System for successful use of Roma on the labour market“ is to cooperate in order to find solutions for the multi-dimensional problem of Roma unemployment in the Czech Republic. The project aims at developing a comprehensive network of educational, qualification, occupational, antidiscriminatory and activating community and individual services which will result in better employability and higher level of employment of both young and adult members of the Roma community. The methodology of the project dissolves the whole Roma family. The activities of the project are distributed in four basic parts: Centre for Motivation and Stimulation, Educational Centre, Centre for Employment and Prevention Centre. Each centre offers a wide range of activities for a specific target group.

SUCCESS STORIES OF THE ESF PROJECTS IN THE CZECH REPUBLIC FOCUSED ON SUPPORT AND INTEGRATION OF ROMA COMMUNITY (summary)

STORY 11: COMMUNITY ELEMENTARY SCHOOL IN PŘEDLICE

ESF OP:	OP Human Resource Development
ALLOCATION:	1.400.536,- CZK
PERIOD:	15. 10. 2005 – 14. 10. 2007
PLACE OF IMPLEMENTATION:	Ústí nad Labem - Předlice

SUMMARY:

The specific model of the Community elementary school in Předlice (Ústní nad Labem) was established as a result of the real situation in this locality which has 96% of Roma population. In 1993, the school established the first preparatory class which is here to prepare little children for attending the elementary school. This school leads Roma assistants to help the teachers with the lessons. The school also tries to include parents into its actions and gives emphasis to free time activities. The elementary school in Předlice is a community school in all intents and purposes. The aim of this specific project is to create school educational plan as an integrated pedagogical process with the use of elements of open lessons. The project is also linked with different leisure time activities.

Tato publikace je spolufinancována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Další informace, nejen o projektech Evropského sociálního fondu, naleznete na webových stránkách
www.esfcr.cz.

Vydalo Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR v roce 2008.

© MPSV ČR

Vydání 1., náklad 4 000 ks

Editor: Mgr. Zdeňka Vaňurová

Příprava textu: Mgr. Michaela Sabová

Odborné konzultace a korektury: Mgr. Markéta Hajská

Fotografie použité v publikaci byly poskytnuty realizátory jednotlivých projektů nebo jsou v majetku MPSV ČR.

ISBN 978-80-86878-63-8

www.esfcr.cz

